

STUDIE

 ENCOVANSKÁ ZÁMECKÁ KNIHOVNA OSVALDA (1524–1589)
 A RUDOLFA (1565–1602) SCHÖNFELDŮ ZE SCHÖNFELDU*

Richard Šípek (Praha)

The Encovany Castle Library of Oswald (1524–1589) and Rudolf (1565–1602) Schönfeld von Schönfeld

Abstract: In 1623, the property of Ladislaus Seydlitz von Schönfeld was confiscated and immediately purchased by Polyxena of Lobkowicz. It also included the Encovany estate with Seydlitz's library, the core of which was the book collection of the previous two lords at Encovany, the Vice-Chancellor of the Kingdom of Bohemia Oswald Schönfeld von Schönfeld (1524–1589) and his son Rudolf (1565–1602). Provenance research into the Library of the Monastery of the Order of Friars Minor Capuchin in Roudnice nad Labem and the Roudnice Lobkowicz Library has identified fragments of the earliest Encovany library. The article provides the basic information not only on fragments of this Renaissance castle library but also on the fates of its first owners.

Keywords: library history – book culture – Renaissance – early printed books – Oswald Schönfeld von Schönfeld – Rudolf Schönfeld von Schönfeld – Ladislaus Seydlitz von Schönfeld – Library of the Monastery of the Order of Friars Minor Capuchin in Roudnice nad Labem – Roudnice Lobkowicz Library – Encovany – book provenance

Během průzkumu starších vlastnických poznámek a značek v Knihovně roudnických kapucínů v průběhu let 2016–2017¹ patřil mezi nejvýznamnější starší knihovní fragmenty soubor knih z někdejší knihovny Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu (1566–1632) shromážděné v závěru 16. a na počátku 17. století na jeho sídle v severočeských Encovanech.² V důsledku Zejdlicovy účasti na českém stavovském povstání byl celý jeho majetek konfiskován a v roce 1624 odprodán Polyxeně z Lobkowicz. Součástí movitého majetku uloženého na encovanském zámku byla rovněž knihovna, jejíž část Lobkowiczové pravděpodobně krátce po roce 1624 nabídli kapucínskému klášteru ve svém sídelním městě Roudnici nad Labem. Lze tak alespoň usuzovat podle dosavadních nálezů knih z encovanské zámecké sbírky ve fondu Knihovny roudnických kapucínů. Velká část encovanského knihovního fondu však vplynula do rodové knihovny roudnických Lobkowiczů a jejich původ byl znovu identifikován v průběhu 80. let minulého století pracovníci oddělení rukopisů a starých tisků Státní knihovny ČSR (dnešní Národní knihovny České republiky), pod jejíž správu Roudnická lobkowiczská knihovna spadala, Jaroslavou Kašparovou a Alenou Richterovou.³ Na základě několika verzí Zejdlicova iniciálového

supralibros na předních deskách knih, jež odráželo jak českou, tak latinizovanou formu jeho jména, se Kašparové a Richterové podařilo identifikovat celkem 35 knih z majetku Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu. Skutečný počet knih encovanské provenience na policích lobkowiczské knihovny však bude nepochybně mnohem vyšší, jelikož Ladislav Zejdlic vazbu některých svazků ponechal bez slepotiskové značky a jejich identifikace je možná pouze na základě jeho marginálních poznámek k předmluvám a hlavnímu textu knihy, popř. zkráceným záznamům o časových intervalech, jež věnoval četbě té které knihy. Zejdlicova iniciálová supralibros absentují především tehdy, byla-li kniha již dříve označena slepotiskovou vlastnickou značkou předchozího majitele, což je konečně také případ fragmentu knižní sbírky někdejších majitelů encovanského panství Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu, jejíž vznik a existence na encovanském zámku časově bezprostředně předcházely knihovně následujícího majitele Encovan Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu. Rekonstrukci staršího fragmentu schönfeldovské knihovny umožnil jednak globální provenienční průzkum Roudnické lobkowiczské knihovny v 90. letech minulého století po její restituci roudnickou větví Lobkowiczů a opětovném sjednocení v nově

* Tento výstup vznikl v rámci zastřešujícího projektu Specifického vysokoškolského výzkumu 2018-260483, řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

¹ ŠÍPEK 2018a.

² BŮŽEK – HRDLIČKA – KRÁL – VYBÍRAL 2002, s. 82; ŠÍPEK 2018b (tamtéž viz také další literaturu k osobnosti Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu); UPM 1, s. 343.

³ KAŠPAROVÁ 1991a; KAŠPAROVÁ 1991b; RICHTEROVÁ 1989; RICHTEROVÁ 1995; RICHTEROVÁ 2001.

instalovaných regálech v přízemí nelahozeveského zámku pod vedením kurátorky Laury De Barbieri,⁴ jednak již zmiňovaný provenienční průzkum Knihovny roudnických kapucínů v uplynulých dvou letech.⁵ Dosavadní pátrání po knihách z knihovny Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu umožnilo atribuci celkem 20 svazků v Knihovně roudnických kapucínů a 5 svazků v Roudnické lobkowiczské knihovně.

Osvald ze Schönfeldu (1524–1589) působil u dvora císaře Rudolfa II. nejprve jako rada a sekretář, později jako vicekancléř českého království a jeho jméno několikrát uvádějí artikuly českých sněmů. V zápise ze zahájení českého sněmu na Pražském hradě dne 5. února 1577 je Osvald zmiňován jako tlumočnický úvodního německého projevu císaře Rudolfa II. do češtiny⁶ a o rok později je v artikulích zemského sněmu uveden mezi relátory jako zástupce – *místosudí* – Jana Robmhapa ze Suché.⁷ Osvaldovo jméno zmiňují rovněž stručné a více méně uniformní záznamy starších šlechtických spisů a topografií.⁸ Jeho úmrtí 3. listopadu 1589 zaznamenává *Kalendář historický* Daniela Adama z Veleslavína v edici z roku 1590.⁹ Jeho nejpodrobnější biografickou črtu však překvapivě přináší numismatická publikace o privátních mincích a medailích bratří Jindřicha Otakara a Františka Miltnerů¹⁰ a sedmý ročník *Mitteilungen des Norböhmisches Excursions-Clubs*, konkrétně stať *Drei alte Edelsitze* od českého historika Friedricha Bernaua.¹¹ Další publikace uvádějí Osvaldovo jméno spíše okrajově.¹²

Co se týče relevantních archivních fondů,¹³ je informačně poměrně sdílná signatura S 26 „Staré manipulace“ v Národním archivu, pokrývající majetkové i rodinné záležitosti Schönfeldů ze Schönfeldu, včetně Osvaldova nákupu panství Encovan, a částečně také signatura S 27 dotýkající se sňatku vdovy po Osvaldovi synovi Rudolfovi Lidmily a Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu. Cenným pramenem je rovněž *Knih pamětní města Litoměřic* z let 1570–1607 a 1612,¹⁴ jako jediná totiž obsahuje zprávu o dalších dvou synech Osvalda ze Schönfeldu, o jedné z jeho dcer a rovněž o pohřbu Osvalda i jeho ženy Lukrécie.

Dokumenty, které jsou součástí soukromého archivního fondu roudnických Lobkowiczů uloženého spolu s Roudnickou lobkowiczskou knihovnou na zámku v Nelahozevsi, jsou v současnosti nepřístupné.¹⁵ Obsahově však stojí mimo téma

Obr. 1. Náhrobek Osvalda a Lukrécie Schönfeldových ze Schönfeldu v kostele Narození Panny Marie v Hrušovanech u Polep. Foto: Craigmaile McGregor Lee.

tohoto článku podobně jako soubor korespondence Adama II. z Hradce s Osvaldem Schönfeldem ze Schönfeldu v jindřichohradecké pobočce Státního oblastního archivu Třeboň.¹⁶ Oba tyto soubory sice vznikly Osvaldovou činností, ale svým obsahem se dotýkají dějin správy českého království spíše než

⁴ DE BARBIERI 2003; DE BARBIERI 2009.

⁵ Průzkum byl podpořen z finančních prostředků programu Dlouhodobé koncepce rozvoje výzkumných organizací (DKRVO).

⁶ „Nach vollendter Verlesung dies alles darinnen nun keine andere Begehren, als wie jetzt kurz gemelt, haben Ihr Mt. gegen den Ständen mündlich teutsch geredt, dero Noth selbst klagende dessen Erbieten weitläufig furgebracht, von welcher derselben Hofsecretari Herr Oswald von Schönfeld gegen den Ständen mit allzeit Abwechslung der Sentenzen gedollmetscht.“ SNĚMY 1887, s. 66.

⁷ SNĚMY 1887, s. 314.

⁸ GAUHEN 1740, sl. 2217; LIPPERT 1871, s. 519; SOMMER 1833–1849, 1, s. 378; 5, s. 259; ZEDLER 1731–1754, 35, sl. 807.

⁹ „Léta M.D.LXXXIX. v pátek po všech svatých mezi XI. a XII. hodinou před polednem umřel v domě svém na Malé Straně na zimmici čtvrtého dne Ozvald Šenfěld z Šenfěldu a na Encovanech, místokancléř království českého, v letech věku svého LXVI bez dvou měsíců a tří dnů. Neb se narodil na den Tří králů, VI. ledna léta M.D.XXIII. Syna po sobě zůstavil Rudolfa z Šenfěldu, kterýž mu se narodil léta M.D.LXV. července XXIII. na poli k XVIII hodině po poledni etc.“ ADAM Z VELESLAVÍNA 1590, s. 558.

¹⁰ MILTNER – MILTNER 1852, s. 591–593 (včetně několika odkazů na relevantní záznamy v deskách zemských).

¹¹ BERNAU 1884, s. 303–304: Citelným nedostatkem Bernauova příspěvku, jakož i jeho dalších textů zmiňujících Osvalda ze Schönfeldu a publikovaných v témže periodiku, je absence odkazů na relevantní prameny ať už literární, nebo archivní povahy. K Bernauovi viz: RYANTOVÁ 2000.

¹² BŮŽEK – HRDLÍČKA – KRÁL – VYBÍRAL 2002, s. 149; LEDVINKA 1998, s. 21; ZÍBRT 1900, s. 549.

¹³ Za zevrubnou zprávu o dochovaných archivních dokumentech k Schönfeldům ze Schönfeldu a Zejdlicům ze Schönfeldu patří mé hluboké díky Petru Kopiczkovi, archiváři Státního oblastního archivu Litoměřice. Jemu a adresátovi tohoto čísla časopisu Petru Maškovi vděčím za mnoho cenných rad.

¹⁴ SOKA Litoměřice se sídlem v Lovosicích, AM Litoměřic, sign. IV B 1a = *Knih pamětní města Litoměřic*, 1570–1607, 1612.

¹⁵ Podle zpráv Petra Kopicčky by se v rodinném archivu roudnických Lobkowiczů měl nalézat jednak originál smlouvy ke koupi panství Encovan od chotěšovského kláštera z roku 1563 (LR–RA, sign. O 6/1), jednak soubor Osvaldových dopisů adresovaných nejvyššímu kancléři Vratislavovi z Pernštejna (LR–RA, sign. B 138) z let 1564–1578.

¹⁶ SOA Třeboň. RA pánů z Hradce, sign. II L 4 d, karton 28; ARCHIVALIEN 1913, s. 273, 275.

Osvaldova životního běhu a osudů jeho rodu. Excerptce těchto pramenů zaslouží do budoucna samostatnou studii.

Jedinou hmotnou památkou po Osvaldovi ze Schönfeldu, jež se dochovala do dnešních dnů, je – kromě fragmentu jeho knihovny – náhrobní kámen v kostele Narození Panny Marie v Hrušovanech (dnes součást obce Polepy), jež byly součástí encovanského panství.¹⁷ Vertikální náhrobek zdobící vnitřní stěnu kostela zobrazuje v reliéfu dvě klečící postavy, vlevo v rytířské zbroji s helmicí položenou na zemi Osvalda, pochovaného zde „ve čtvrtek po Obětování Panny Marie“¹⁸ (23. listopadu 1589), a vpravo s čepcem, v šatech s renesančním okružím a krátkým pláštěm jeho ženu Lukrécii z Witten, která zemřela již pět týdnů po svém manželovi a do hrobu byla uložena „22. die týhož měsíce [prosince]“.¹⁹ Nad jejich hlavami vyplňuje výklenek tvořený dvěma jónskými sloupy plastický reliéf Kristovy modlitby v zahradě getsemanské se třemi spícími apoštoly. Ve spodní části epitafu jsou dvě nápisové desky se jmény obou zemřelých a datem jejich smrti. Původně byl náhrobek doplněn sochami Mojžíše a Jana Křtitele.

Krom náhrobku Osvalda a jeho ženy Lukrécie se v hrušovanském kostele dochovaly další čtyři epitafy v podstatně horším stavu,²⁰ z nichž dva kryly hroby Samuela Albína Bílského (†1596) a Jana Strnického (†1607), synů utrakvistického či luteránského faráře Adama Bílského,²¹ který působil v hrušovanském kostele Narození Panny Marie za Osvaldova patronátu. K jedné z těchto dvou konfesí se klonil i Osvald Schönfeld, přičemž luteránství se zdá být pravděpodobnější. Třetí náhrobek patřil s největší pravděpodobností Lidmile, rozené Vratislavové z Mitrovic, ovdovělé Schönfeldové ze Schönfeldu a provdané Zejdlicové ze Schönfeldu. Text čtvrtého epitafu je již značně nečitelný. Zdá se však, že náležel některému z Lidmiliných příbuzných z rodu Vratislavů z Mitrovic. Náhrobky Osvaldových synů Rudolfa a jeho bratrů Konráda a Zikmunda Arnošta jsou neznámé.

Ve zvonici hrušovanského kostela visely donedávna tři zvony, z nichž nejstarší dal u známého pražského zvonáře Brikciho z Cimperka v roce 1573, tedy v roce dokončení stavby zvonice, odlít tehdejší patron kostela Osvald Schönfeld.²² Zvonař Brikcí z Cimperka odlil rovněž tři rakve pro Osvalda Schönfelda, jeho ženu Lukrécii a jejich syna Rudolfa. Všechny tři rakve signované Brikcím a doplněné štítky se jmény zemřelých se dochovaly v kostelní kryptě.²³

Po jistou dobu držel Osvald ze Schönfeldu několik vsí na Vltavě severně od Prahy, jak dokládá listina vydaná císařem Ferdinandem I. 24. února 1553 ve Štýrském Hradci, jež opravňuje Osvalda ze Schönfeldu k vyplacení vsí Husinec, Řež a Levý Hradec z majetku svatojiřského kláštera na Pražském hradě a k jejich doživotnímu držení a užívání.²⁴ Ovšem již 19. června 1562 postupuje Osvald tutéž listinu Ludvíku Schradinovi ze Schorndorfu.²⁵ Současně roku 1558 prodává městu Chrudim obec Pohled za 750 kop grošů.²⁶

Nejvýznamnější pozemkovou akvizicí Osvalda ze Schönfeldu byl bezesporu nákup panství Encovany východně od Litoměřic za 8 750 kop grošů českých od kláštera premonstrátů v Chotěšově, v jehož držení byly Encovany již od roku 1335.²⁷ Celá transakce je podrobně zdokumentována včetně doprovodné korespondence ve fondu „Staré manipulace“. Složka obsahuje dvojí výpis z desk zemských datovaný 1565 „v to outerý po památce Vtělení Pána Krista“ (27. března 1565) dokladující zapsání smlouvy o prodeji Encovan do bílého trhového kvaternu. Zápis byl učiněn „ve čtvrtek po svatém Martinu“ (18. listopadu 1563) roku 1563 za přítomnosti probošta chotěšovského kláštera Adama Haslera, který byl zmocněn převorkou téhož kláštera Markétou z Vetlé k jednání o prodeji s Osvaldem ze Schönfeldu. Encovanské panství bylo ohraničeno na jihovýchodě Vraticemi a Svařenicemi, na severovýchodě Trnovou, na severozápadě obcí Sedlec a na jihozápadě Polepy, jejichž součástí jsou dnes Hrušovany.²⁸ Na západ od Hrušovan v polích v bývalé vsi

¹⁷ HRUBÝ 2010, s. 154–159; WEISS 1885, s. 62–63; UPM 1, 476.

¹⁸ KNIHA PAMĚTNÍ 1570–1607, 1612, pag. 232: [Rok 1589] „Umřel urozený a statečný rytíř pan Ozwald Šinfeldt z Šinfeldu a na Encovanech, místokanclíř Království českého, 3. Nouembris Anno [15]89 ve 12 hodin na půl orloji v domě svým v Menším Městě pražském položeným. A potom jsa přivezen na Encovany pochován jest v kostele hrušovanským ve čtvrtek po Obětování Panny Marie.“ K vlastní Knize paměti města Litoměřic (1570–1607, 1612) viz: TOŠNEROVÁ 2010, s. 127.

¹⁹ KNIHA PAMĚTNÍ 1570–1607, 1612, pag. 234: [Rok 1589] „Umřela urozená paní Lucrecia z Bytn Šinfeldka na Encovanech 11. Decembris, to jest v pondělí po Památce Početí Panny Marie, ráno mezi 3. a 4. hodinou na půl orloji. A pátek po svatých Tomáši, 22. die týhož měs., jest v hrušovanským kostele poctive pochována.“

²⁰ Informace o těchto epitafech jsou součástí interních evidenčních karet NPÚ, jejichž obsah uvádím s laskavým svolením jejich autora Petra Hrubého. Stručnější informace téhož charakteru doplněné fotografiemi jsou součástí nedatovaného elektronického dokumentu *Kostel Narození Panny Marie Hrušovany – Stavební historický průzkum* autorů Vojtěcha Gössla a současného majitele kostela Craiga McGregora: GÖSSL – MCGREGOR, s. 23–24.

²¹ ŠIMÁK 1908–1909, s. 99; ŠIMÁK 1905, s. 353: Adam Bílský působil roku 1586 na faře v Českém Dubu. V letech 1582–1607 byl rovněž správcem obročí farnosti Loukov u Semil.

²² „Urozený a statečný rytíř pan Osvald z Šenfeldu a na Encovanech, jakožto milovník náboženství křesťanského a kolátor kostela svatého Václava na Prachově, po shoření věže a kostela dal tento zvon dělati nákladem svým a osadních k tomu kostelu náležejících. Stalo se na Novém Městě pražském [skrže?] Brikciho zvonáře z Cimperku léta 1573.“ PAMÁTKY 1876, sl. 629–630; BERNAU 1885, s. 210.

²³ GÖSSL – MCGREGOR, s. 6, 17, 23, 72.

²⁴ NA ČR, ČG – L 1261–1921, i. č. 1906.

²⁵ NA ČR, ČG – L 1261–1921, i. č. 2203. – O tři roky později (2. 4. 1565) předává tutéž listinu Antonín Karcherius a Felicitas Schradinová ze Schorndorfu Davidu Boryňovi ze Lhoty a na Míkovcích.

²⁶ BÍLEK 1883, s. 1088.

²⁷ SEDLÁČEK XIV, s. 113; VLČEK 2001, s. 236.

²⁸ „Že dědictví své a téhož kláštera, totižto tvrž Encovany dvou, tudíž poplužní s poplužím s pivovarem a sladovnu, ves tudíž Encovany a dvory kmetcí s platem, ves Hrušovany, ves Polepy, ves Sedlec, ves Trnová, vesnice celé a dvory kmetcí s platem, v Vraticích, v Svařenicích dvory kmetcí s platem, což tu měli s dědinami ornými i neornými, lukami, háji, luhy, porostlinami, doly, horami a pahrbky, potokem u Svařenic a Polep, Vratic vodotočnicami, s kostelními poddacími v Hrušovanech a na Prachově, s vinicemi, presem, s viničnými desátky, štěpnicemi, zahradami, se všelijakými platy, robotami a důchody na též zboží náležícími, s krčmami svobodnými v týchž vesnicích. To vše, což sou tu měli a od starodávna drželi s lidmi vosedými i vysedými vdovami, sirotky i s zběhlými a jich spravedlnostmi a se vši zvolí a což komu přísluší s plným panstvím, tak a v témž plném právě v týchž mezích a hranicích, v nichžto nadepsané dědictví záleží (...) prodali Ozvaldovi Šenfeldovi z Šenfeldu a na Encovanech, jeho milosti císařské radě a sekretáři při kanceláři české a jeho dědicům a budoucím za sumu vosm tisíc a půl vosma sta kop grošův pražských českých úplně zaplacených (...)“ NA ČR, SM, S 26/18, karton 2135 – výpis z desk zemských, kvaternu bílého B 1, 1563.

Prachová, jež zanikla již během husitských válek, stál druhý kostel zasvěcený sv. Václavu. Z něj zbyla do dnešních dnů jen ruina s obvodovým zdívem a propadlými stropy. Celé encovanské panství tak bylo svou rozlohou 1 800 hektarů spíše menší a Encovany byly jeho přirozeným centrem. Stála v něm tvrz později přebudovaná Ladislavem Zejdlicem ze Schönfeldu na renesanční zámek a podle kupní smlouvy také pivovar se sladovnou.

Krom těchto dvou výpisů dokládá prodej a následný průběh splátek dlužné částky několik dopisů, z nichž jeden je adresován arcivévodovi Ferdinandovi. Osvald si v něm stěžuje na úročení zbývajících dlužných částek 6 000 kop grošů českých a zadlužení způsobené nutnými výdaji na zlepšení stavu panství,²⁹ na povinnost odvádět naturální dávky klášteru v podobě čtyř sudů vína³⁰ a rovněž na špatný výnos vinic a celkový špatný stav panství.³¹ Na totéž, tedy na špatný stav encovanského panství, které koupil, a nutnost vysokých finančních investic, aby byly místní pivovar a vinné lisy schopny provozu, na nedostatek vody, pastvin atp. si Osvald Schönfeld stěžuje rovněž v česky psané zprávě v rozsahu tří stran.³² Jedná se o koncept bez určení adresáta nebo data vyhotovení. Složka je doplněna podlouhlým svazkem robotního soupisu poddaných a finančních částek poddanými povinně odváděných.³³

Krom výše uvedených statků držel Osvald Schönfeld v Praze na Malé Straně po jistou dobu také tzv. Trčkovský dům, který zakoupil roku 1557 za 500 kop grošů a pravděpodobně po rozsáhlých stavebních úpravách jej prodal roku 1563 za 2 200 kop grošů Vilémovi Trčkovi z Lípy.³⁴ Odprodej domu souvisel nejspíše s nákupem encovanského panství a měl Osvaldovi zajistit větší finanční částku v hotovosti určenou k úhradě první splátky za novou územní akvizici. Trčkovský dům stál v oblasti dnešního Valdštejnského náměstí na Malé Straně a ve 20. letech 17. století ustoupil stavbě Valdštejnského paláce. Jeho reliktů byly znovu odhaleny a dokumentovány během celkové rekonstrukce Valdštejnského paláce v druhé polovině 90. let minulého století.³⁵

Krom někdejšího Trčkovského domu vlastnil Osvald rovněž na Malé Straně dům, v němž také, jak dokládá Veleslavínův *Kalendář historický* i záznam v litoměřické *Knize pamětní*, roku 1589 zemřel.³⁶ Čtyři roky po Osvaldově smrti zpravuje prezidenta a členy císařské komory starosta Menšího Města pražského Jiřík Rattych z Ulberndorfu o tom, že Osvaldův vlastnický nárok na malostranský dům nebyl nikdy stvrzen zápisem do desk zemských, a že by tedy na tento dům měl mít nárok císař jakožto na odumřelý.³⁷ O tom, jak bylo v celé záležitosti rozhodnuto, dokumenty chybí, nicméně s jistotou lze konstatovat, že v Rudolfově kšaftu z roku 1598 malostranský dům nefiguruje. Snad se jedná o tentýž dům, který zmiňuje Tomáš V. Bílek v *Dějínách konfiskací v Čechách po r. 1618* jako třetí položku majetku konfiskovaného Ladislavu Zejdlici ze Schönfeldu. Dům ležel pod valy Pražského hradu.³⁸

Můžeme-li usuzovat podle dochovaných archiválií, byl císař s Osvaldovou službou spokojen a v průběhu 60. let mu dvakrát udělil tzv. *Gnadengeld*, tedy mimořádný příplatek ke stálému platu, nejprve 2 000 zlatých a následně 1 000 zlatých.³⁹ Tyto mimořádné odměny snad souvisely s finanční nouzí (alespoň proklamovanou Osvaldem v dopise arcivévodovi Ferdinandovi), důsledkem nákupu encovanského panství. Osvald ze Schönfeldu byl ženatý s Lukrécie z Witten, s níž měl syna Rudolfa (1565–1602), dceru Zuzanu, jejíž existenci dokládají desky zemské v souvislosti s Rudolfovým kšaftem, druhou dceru Maruši a dva syny Kunderáta a Zikmunda Arnošta, o nichž se zmiňuje *Knih pamětní města Litoměřic*.⁴⁰ Oba bratry uvádí jako již mrtvé také Rudolf ve svém kšaftu.⁴¹

Kšaft Osvalda Schönfelda ze Schönfeldu byl zanesen do desk zemských „v *středu po svatě Dorotě*“ roku 1589 (8. února 1589).⁴² Jedná se však zřejmě o fragment. Chybí závěrečná část textu. Opis neuvádí datacaci závěti ani její svědky. Obsah se týká pouze zaopatření Osvaldovy manželky Lukrécie z Witten v případě Osvaldova předčasného skonu a především povinností Osvaldova syna Rudolfa vůči matce. Text končí náhle a bez bližšího zdůvodnění na něj navazuje

²⁹ „Ob Jch auch, vnnd wie hoch, die 6 000 schockh, dem Gottes Haus Chotieschaw, verzinsen thue, dann Ire Majestät weren berichtet, das sollich Guett ein mehrers, alß der darumben beschlossene khauff wert, sein solle (...) dann Ich bei Zeit meiner Jnnhabung, darin auf Gebeudt vnnd Pesserungen, biß in die 6000 schockh gewannt habe, derhalber auch von weg der Khauffsuma, Jch, in grosse schulden, biß in die Sechzehn Tausennt Taller, daran Jch nit mer, Allain der Sechs tausent schockh bei Irer Khay[serlichen]: M[a]j[e]st[ät] habe, wie dann menniglich wol wissenndt, gerunnen, vnnd dieselbig mehrertailß verzinsen muß.“ NA ČR, SM, S 26/18, karton 2135.

³⁰ „Vber obbestimbt KhauffSumma, mueß Jch noch Jarlich in das Closser; von bemeltem meinem Gutt Vier Vaß Wein geben.“ NA ČR, SM, S 26/18, karton 2135.

³¹ „Es ist auch dieses guttes Pesse Nutzung, am Weinwachs, der Jch doch die nessten uessten vergangen drey Jar, vber die darlag, vast nichts, oder gar wenig genossen habe, Solten auch solliche Jar Ainß oder Zwaj khumben, Werden die Wein Gartten Oede, vnnd vngearbaittet beleiben (...)“ NA ČR, SM, S 26/18, karton 2135.

³² „Jsou tři dubové háji, není žádný celý a všecken muoj, ale sousede moji v nich také díly mají, můž každý rozváziti jaké zvuole v nich z strany myslivosti jmiti mohou i dřvi k palivu prikupovati musim.

Potůček ten nikdež leč u vsi polepich k tomu statku všecken jest, nébrž jiní páni na něm díl mají, co sem já Encovan v držení, neměl sem z něho ryb za deset grošuoů bílejch (...) Při témz statku žádných rybnikuoů ani mlejnuoů není. (...) Vovce pro nedostatek luk a pastev se chovati nemohou. (...) Na témz statku žádně zlepšení není k tomu žádná zvuole a dosti skrovná, sic ode všech stran od souseduoů soužení.“ NA ČR, SM, S 26/18, karton 2135.

³³ „Registra robot příslušejících k Encovanům, které dělají, tolikěž slepic, vajec a soli co platí. Těž také duochodův peněžitejch k panství encovanskému na groš český počítajíc, létha 1558.“ NA ČR, SM, S 26/18, karton 2135.

³⁴ HORYNA 2002, s. 49–50.

³⁵ Tamtéž, s. 95–106.

³⁶ Viz pozn. 9 a 18.

³⁷ „(...) Protož sem nemohl pomínouti, nýbrž Vašim milostem to v známost uvěsti, poněvadž se nemůž nikdyž najiti zapsaného, vidí mi se, že by k takovému domu jeho milost císařská nejlepší spravedlnost míti ráčila. Jakž bych se při tom dále zachovati měl, od Vašich milostí naučení očekávati chci. (...)“ NA ČR, SM, S 26/26, karton 2135.

³⁸ BÍLEK 1883, s. 931: „Dům v Menším městě pražském pod valy hradu Pražského na rohu ležící, který l. 1623 dne 15. června Abrahamovi Gynclovi, cis. radě při komoře české v summě 2 000 zl. byl odevzdán.“

³⁹ NA ČR, SM, S 26/17, karton 2135.

závěr privilegia uděleného v roce 1575 císařem Maxmiliánem Aleně Močidlanské z Močidlán, manželce Jana Vlka z Kvítkova,⁴³ následovaný závětí Aleny Močidlanské z Močidlán.

Lukrécii z Witten měly zůstat tytéž místnosti, které měla v užívání za Osvaldova života, měla držet ves Svařenice s poplužním dvorem. Dále selský dvůr s poplužím a mlýn ve vsi Mastířovice (Mašteřovice).⁴⁴ Dále byl Rudolf povinován vyplácet své matce ročně 150 kop grošů míšeňských, odvádět jí ročně čtyři sudy vína a týdně půl sudu piva. Pobírat měla rovněž úroky ze 4 000 kop míšeňských, jež měl Osvald Schönfeld uloženy u Viléma z Rožmberka.⁴⁵ V užívání měla mít také schönfeldský dům na Malé Straně. Vzhledem k tomu, že Lukrécie z Witten zemřela pět týdnů po svém manželovi, část kšaftu dochovaná v deskách zemských svého naplnění nikdy nedošla.

O Osvaldových kulturních aktivitách svědčí jeho erb a jméno vytištěné mezi mecenáši prvního vydání Mattioliho herbáře z roku 1562⁴⁶ a jemu adresovaná tištěná dedikace v *Kalendáři s praktikou* na rok 1589 od autora Bavora Rodovského z Hustířan.⁴⁷

O životě a osudech jediného Osvaldova syna Rudolfa ze Schönfeldu, který se dožil dospělosti a přežil svého otce, existuje jen velmi omezené množství pramenů a zpráv v literatuře. Jedinou výjimku tvoří již zmíněný kšaft zapsaný v deskách zemských, který je však na biografické informace týkající se kšaftujícího skoupý.⁴⁸ Za jisté lze mít pouze několik málo událostí v Rudolfově životě. O Rudolfovi a datu jeho narození (23. července 1565) se velmi stručně zmiňuje Veleslavínův *Kalendář historický*, avšak pouze jako o pozůstalém synovi v souvislosti s úmrtím jeho otce Osvalda ze Schönfeldu v roce 1589.⁴⁹ Je známé jméno jeho preceptora, kterým byl roku 1584 Tomáš Kochan z Prachové, někdejší kolega na padovských studiích Rudolfova bratra Konráda Schönfelda ze Schönfeldu.⁵⁰ Rudolf se oženil s Lidmilou ro-

zenou Vratislavovou z Mitrovic a desky zemské dále dokládají, že roku 1590 obdržel od císaře Rudolfa II. „*list mocný*“ opravňující ho kšaftovat a svobodně rozhodovat o svém majetku. Opis tohoto listu předchází bezprostředně Rudolfově závěti sepsané a stvrzené v roce 1598 v „*pátek po Proměnění Pána Krista*“ (7. srpna 1598). Přesné datum úmrtí Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu bohužel neznáme. *Kniha pamětní města Litoměřice* však obsahuje zápis o jeho pohřbu, který se měl konat v pondělí po svátku Nanebevzetí Panny Marie roku 1602, tedy 19. srpna.⁵¹

Rudolfova závěť si zaslouží pozornost nejen jako jeden z mála pramenů k jeho biografii, ale rovněž jako dokument dokládající cestu encovanských knih a splynutí dvou knihovních celků svázaných s tamním zámekem. Svou manželku Lidmilu, v případě že by skončil bez legitimních potomků, činí univerzální dědičkou svého majetku pod podmínkou, že vyplatí určité finanční částky příbuzným (ve dvou případech doplněné rovněž hmotným odkazem). Z osmi osob uvedených v závěti, které byly adresáty finančního odkazu, pocházely tři z rodu Vratislavů z Mitrovic.⁵² Václav mladší Vratislav z Mitrovic (†1612), otec Lidmily, a tedy Rudolfův tchán, měl obdržet stříbrnou měděnici s umyvadlem a 1 000 kop grošů míšeňských. Jiřík mladší Vratislav z Mitrovic (†1616) 1 000 kop grošů míšeňských. Magdalena (†1616), sestra Lidmilina otce Václava mladšího, a tedy Lidmilina teta, 400 kop grošů míšeňských. Do mitrovického rodu lze počítat rovněž Mandalenu, dceru Adama Vlka z Kvítkova (†1591), již bylo připsáno 200 kop míšeňských. Její matkou byla totiž Barbara Vratislavová z Mitrovic (†1618), sestra Václava mladšího, otce Lidmily Schönfeldové ze Schönfeldu. Další čtyři osoby přináležely svým původem k rodu Zejdlců (někdy též Žejdlců ze Schönfeldu), kteří byli s rodem Vratislavů z Mitrovic rovněž spřízněni.⁵³ Hartvíkovi Zejdlcovi ze Schönfeldu a na Polné, císařskému radovi a královninu podkomořimu, Lidmilinu strýčkovi a jeho dě-

⁴⁰ KNIHA PAMĚTNÍ 1570–1607, 1612, pag. 126a: [Rok 1580] „Umřel urozený pán Kunderát Šinfeld mladý z Encovan etc. v středu po neděli postní Laetare [16. března 1580], byvši ten den zde v městě, jedá v noci domů, na voze sedíc sám třetí, než domů dojel, umřel. A potom v outerek po neděli Judica [22. března 1580] v Hrušovanech pochován jest.“

KNIHA PAMĚTNÍ 1570–1607, 1612, pag. 149: [Rok 1582] „Umřel syn Zigmund Arnošt, urozeného a statečného rytíře pana Ozwalda z Šenfeldu na Encovanech etc. v sobotu den svatého Matěje Apoštola Páně [24. února 1582], a v středu v Hrušovanech pochován jest. A z Provodu měl se byl ženiti, nedal mu Pán Buh toho dočekati.“

KNIHA PAMĚTNÍ 1570–1607, 1612, pag. 213: [Rok 1587] „Ženil se u[rozený] p[án] Václav Kaplír z Sulevic a na Netlukách v neděli Masopustní [8. února 1587] a pojal sobě za manželku u[rozenou] pannu Maruši, dceru urozeného p[ána] Ozwalda Šinfelda etc. na Encovanech. Bylo valný veselí, jako je brzo kdy v tomto kraji bylo.“ O obou bratrech viz též HOLÝ 2010, s. 111.

⁴¹ „O těle mém pak, poněvadž nic jiného než země potřebovati bude, řídím a poroučím a za to prosím, aby tak jakž na stav můj náleží, poctivě v kostele mém ve vsi Hrušovanech při rodičích a bratřích mejch milejch ve sklípku pohřběno a pochováno bylo.“ NA ČR, DZV, 131, H9.

⁴² NA ČR, DZV, 24, K1.

⁴³ Bratr Adama Vlka z Kvítkova, manželka Barbary Vratislavové z Mitrovic (†1618), sestry Václava mladšího, otce Lidmily, provdané za Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu, a Jiříka nejmladšího, tedy manžel tety Rudolfovy ženy Lidmily. KRÁL 2002, s. 222; NA ČR, DOBŘENSKÝ, sign. 1223, Vratislav z Mitrovic I.–II.

⁴⁴ Zdá se, že Osvald Schönfeld po nákupu encovanského panství svou novou državu dále rozšiřoval, jelikož ves Mastířovice kupní smlouva mezi ním a choťtěšovským klášterem neuvádí. Katastr panství končil na jihovýchodě obcí Svařenice.

⁴⁵ Podstatnou část těchto 4 000 kop míšeňských tvořily pravděpodobně peníze z „*Gnadengeld*“ udělených Osvaldovi císařem Rudolfem II. v průběhu 60. let 16. století. V císařském listě je zmínka o jejich uložení na úrok. Viz pozn. 39.

⁴⁶ MATTIOLI 1562, s. [21b].

⁴⁷ RODOVSKÝ 1588, s. [1b].

⁴⁸ NA ČR, DZV, 131, H9.

⁴⁹ Viz pozn. 9.

⁵⁰ HOLÝ 2011, s. 209–210.

⁵¹ KNIHA PAMĚTNÍ 1570–1607, 1612, pag. 379: [Rok 1602] „Pohřeb nad u[rozeným] pánem Rudolfem z Šenfeldu a na Encovanech konán jest, na kterýžto vyslaní byli p[ánové]. Jan star[ší] Kandorský, p[an] Adam Kolda, p[an] Štěpán Xenofil. F[eria] 2. p[os]t Assumptio[nem] Mariae.“

⁵² JURÍK 2014, s. 283–287; NA ČR, DOBŘENSKÝ, sign. 1223, Vratislav z Mitrovic I.–II.

⁵³ OSN 27, s. 524–525.

dicům odkázal Rudolf štědrou částku 10 000 kop grošů míšeňských. Synovi Hartvíka Zejdlice Rudolfovi mělo náležet 1 000 kop míšeňských a Hartvíkově dceři Esteře 500 kop míšeňských. První žena Jana mladšího Vratislava z Mitrovic (†1581), babička Lidmily a Jiříka nejmladšího, Ludmila byla rozená Zejdlicová ze Schönfeldu (†1571), dcera Jiřího Zejdlice ze Schönfeldu a Markéty z Bělé, dědečka a babičky Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu, a byla tedy Ladislavovou vlastní tetou.⁵⁴ Matka Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu a jeho bratra Jindřicha Jiřího Magdalena (†1582) byla dcerou Vratislava Vratislava z Mitrovic (†1543) a jeho ženy Markéty rozené z Malovic (†1578), a současně tedy sestrou Jana (1530–1581), dědečka Lidmily, manželky Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu, pozdější manželky Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu.⁵⁵ Není tedy divu, že Ladislav Zejdlic byl nucen požádat o církevní dispens, *sine qua non* sňatku s Lidmilou, vdovou po Rudolfovi Schönfeldovi ze Schönfeldu. Byli totiž bratrance a sestřenicí z prvního kolene. Koncept této žádosti se dochoval v Národním archivu ve fondu „Stará manipulace“.⁵⁶

Rudolf Schönfeld ustanovil několik poručníků, kteří měli vdově Lidmile pomáhat v obtížných životních situacích po jeho smrti. Můžeme předpokládat, že ji měli zastupovat také v případných soudních řízeních a sporech. Jeden každý z pěti poručníků měl v průběhu dvou let obdržet určitou finanční částku.⁵⁷

Rudolfův kšaft nezmiňuje žádné jeho žijící potomky a jejich existenci v případě smrti kšaftujícího připouští pouze hypoteticky: „(...) *když by syn náš nejstarší (jestli by nám Pán Bůh všemohoucí kterého spolu dáti ráčil)*“ a o několik řádků níže: „(...) *A pakli by nám Pán Bůh všemohoucí žádného syna spolu dáti neráčil, toliko dceru (...)*“ Podle jiných dochovaných pramenů však Rudolf a Lidmila měli v době sepsání smlouvy („*létha od narození Syna Božího tisícého pětistého devadesátého osmého v pátek po Proměnění Pána*

Krista“ – 7. 8. 1598) prokazatelně alespoň jednoho syna pokřtěného jménem jeho otce Rudolfa. Berní soupis z roku 1603 uvádí Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu jako poplatníka za 153 poddaných, 14 komínů atd.⁵⁸ Rudolf starší Schönfeld, syn Osvalda Schönfelda, však byl pochován již 19. srpna 1602.⁵⁹ V rodinném archivu mělnických Lobkowiczů se dochoval dopis manželky Rudolfa Schönfelda Lidmily datovaný „*druhou středu v Postě líta 1602*“ (27. února 1602) a adresovaný „*Mýmu nejmilejšímu synu Rudolfovi Zejdlicovi z Šenfeldu k dodání*“.⁶⁰ Jde o dopis, který doprovázel zásilku finančních prostředků a proviantu určených Lidmilinu synovi Rudolfovi, který v té době byl patrně na studiích či kavalírské cestě, Lidmila několikrát zmiňuje Rudolfova preceptora⁶¹ a vypisuje obsah zásilky.⁶² Za pozornost rovněž stojí skutečnost, že se Lidmila nikterak nevyjadřuje ke zdravotnímu stavu svého manžela. Rudolfovi staršímu ze Schönfeldu přitom zbýval v té době necelý půlrok života. Jeho smrti, jak se zdá, nepředcházela žádná dlouhodobější nemoc. V postskriptu téhož dopisu žádá Lidmila svého syna, aby svému strýci přivezl „*takový to kázání nad doktorem Krelem*“,⁶³ že mu jeho strýc časem dá také jiné knihy.⁶⁴ Je možné a snad i pravděpodobné, že strýcem je zde myšlen Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu, bratranec a pozdější manžel matky Rudolfa mladšího ze Schönfeldu Lidmily. Pozoruhodná je forma jména Rudolfa mladšího ze Schönfeldu v adrese Lidmilina dopisu: Rudolf Zejdlic. Syn Rudolfa a Lidmily Schönfeldových přitom nebyl svým původem Zejdlic ze Schönfeldu, nýbrž Schönfeld ze Schönfeldu, jak již bylo osvětleno výše. Snad se jednalo o chybu v adrese, snad k zápisu jména v této podobě vedly jiné důvody. Tuto okolnost zatím nelze uspokojivě vysvětlit.

Protože k roku 1605 je v berních soupisech uváděn jako pán 153 poddaných na Encovanech Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu,⁶⁵ tehdy již manžel Lidmily Schönfeldové, a nikoliv její syn Rudolf mladší, zdá se, že Rudolf mladší bud'

⁵⁴ STARÝ 2007, s. 77; PAPROCKÝ 1602, s. 71; SEDLÁČEK VIII, s. 260.

⁵⁵ Matoucí účinek shodného predikátu „ze Schönfeldu“ měl (a mívá) za následek zmatek v některých publikacích, v nichž je mezi oba rody kladeno pomyslné rovnítko, případně bývá jméno Schönfeldů ze Schönfeldu upravováno na Zejdlice ze Schönfeldu, přestože šlo o autonomní rody odlišného původu. Zejdlicové ze Schönfeldu byly tedy úzce spřízněni s Rudolfovou manželkou Lidmilou, s Rudolfem samotným nikoliv. V případě Schönfeldů ze Schönfeldu se jednalo pravděpodobně o Schönfeld na území Horní Lužice (informace v relevantní literatuře se rozcházejí), zatímco Zejdlicové ze Schönfeldu získali svůj predikát podle svého někdejšího sídla Schönfeldu, dnešního Žizkova Pole u Havlíčkova Brodu. Viz např. PELANT 2013, s. 547.

⁵⁶ NA ČR, SM, Z 27/24, karton 2599.

⁵⁷ Hartvík Zejdlic ze Schönfeldu 1 000 kop míšeňských, Kryštof Vratislav z Mitrovic 300 kop míšeňských, bratři Vratislav starší a Jiřík mladší Vratislavové z Mitrovic 300 kop míšeňských každý, Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu 300 kop míšeňských, Václav mladší Vratislav z Mitrovic 300 kop míšeňských.

⁵⁸ MARAT 1898, s. 74: „(...) *Rudolf Šenfeld z Šenfeldu na Encovanech = 153 poddaných, 14 komínů, 1 fara (kolatura), 1 mistr ovčácký, 1 pacholek ovčácký, 8 kol moučných a sladových.*“

⁵⁹ Viz pozn. 51.

⁶⁰ LM–RA, karton 4.

⁶¹ „(...) *co jest více potřeba, nechť pan preceptor panu votci tvému napiše (...)*“ a níže: „(...) *než vždy tě, mý nejmilejší děťátko, napomínám: Pána Boha se boj, svého preceptora poslouchej (...)*“

⁶² „(...) *Já teď taky vám posílám pečený kapr a druhou labskou rybu pečenou, dvacet maldřiků a krabici suchejch višej, jablek a hrušek trochu, co mohl posel vzít (...)*“

⁶³ Identita „*doktora Krella*“ není zcela zřejmá. Hypoteticky se může jednat o lékaře Jacoba Crella (činný 1544–1559) (ADB 4, s. 647), o teology Paula Crella (1531–1579) (NDB 3, s. 408) či Wolfganga Crella staršího (1535–1593) (DNB 20, s. 287), případně dr. Nikolausa Crella (Krell) (1550–1601) (NDB 3, s. 407–408), doktora obojího práva a lipského starosty, popraveného roku 1601 v Drážďanech za svou podporu kalvinistů proti ortodoxním saským luteránům. „*Kázání nad doktorem Krelem*“ mělo být patrně pohřebním kázáním nad rakví jednoho z nich, a proto se jako nejpravděpodobnější jeví poslední z nich Nikolaus Crell, jehož poprava byla vykonána 9. října 1601, tedy necelých pět měsíců před sepsáním Lidmilina dopisu. V tom případě by se jednalo o smuteční kázání od Nikolausa Blumeho, faráře v saském Doníně, které do konce roku 1601 vyšlo v 17 edicích.

⁶⁴ „*Můj nejmilejší Rudolfě, tvůj pan strejc tě velice pozdravuje a vzkázal ti, aby[s] mu poslal takový to kázání nad doktorem Krelem, jako si vonehdy pantátovi poslal, že ti za to pan strejc nijaký pěkný knihy zase darovati bude. Poslyš jej, mý děťátko. Však já ti zase jiný peníze dám, co koli za ně dáš.*“

⁶⁵ SOA Litoměřice, KúL, inv. č. 1: *Registrum na berně a sbírky zemské sněmem léta 1605 ode všech tří stavův král[ovství]. Českého svolané z kraje Litoměřického: „Registrum na sbírku z lidí poddaných osedlých po 20 gr. na dva termíny, první v pondělí po Svaté Trojici a druhý při svatém Havle vše léta 1605 (...). Z stavu rytířského (...) No 84 – Ladislav Zejdlic z Šenfeldu a na Encovanech – 1. ter[řin]. 153 poddaných – 51 kop – 2. ter[řin]. 157 poddaných – 52 kop 20 gr.“*

v mezičase zemřel, postoupil své dědictví novému otčímovi Ladislavu Zejdlicovi, nebo od něj Ladislav Zejdlic jeho podíl odkoupil.

Text kšaftu zapsaný v deskách zemských na deseti stranách je *in margine* okomentován obsáhlými námitkami Zuzany Hozlaurové, rozené ze Schönfeldu, Rudolfovy vlastní sestry, jak k obsahu závěti, tak k jejím formálním nedostatkům s cílem zpochybnit její věrohodnost a platnost. V podrobném rozboru se Rudolfova sestra snažila prokázat, že vzhledem k výsledné podobě tohoto „*spisu nepořádného*“ jej nemohl její bratr sepsat při zdravém rozumu, a že proto „*svého průchodu a místa míti nemůže a moci nemá*“. Krom prvních dvou námitek k formální podobě některých pasáží, jejichž relevance je spíše diskutabilní, je ve třetím a čtvrtém bodě obsaženo jádro protestu Zuzany Hozlaurové proti závěti jejího bratra. Nejprve vznesla námitku proti finančním odkazům adresovaným příbuzným Rudolfovy manželky Lidmily Vratislavův z Mitrovic,⁶⁶ následovanou výtkou ve smyslu zadržetí dědictví, které jí po její matce právem náleželo.⁶⁷ Podle závěrečné poznámky se chtěla Zuzana Hozlaurová domáhat svých práv soudní cestou, dokonce v tomto smyslu zmocnila pro soudní jednání svého zástupce Václava Majrleho ze Sobíšku.⁶⁸

Autor tohoto článku nepátral po dalších dokumentech dokládajících výsledek případného soudního jednání Lidmily toho času již Zejdlicové ze Schönfeldu s její někdejší švagrovou Zuzanou Hozlaurovou. Podle všeho se však naplňování poslední Rudolfovy vůle, co se týče vyplacení finančních nároků zainteresovaných příbuzných, protahovalo a několik z nich se vyplacení svého podílu vůbec nedožilo (Hartvík Zejdlic ze Schönfeldu †1603, Vratislav starší z Mitrovic †1600, Jiřík mladší Vratislav z Mitrovic †1616). Vyplacení dědického podílu po svém strýci Rudolfovi Schönfeldovi se dovolává Erhard ze Schönfeldu v nedatovaném dopise adresovaném Kateřině z Lobkowicz, ale jejím prostřednictvím mířící svým obsahem na jejího bratra nejvyššího českého kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkowicz.⁶⁹

Nejdůležitějším účastníkem z hlediska dějin encovanské zámecké knihovny, kterého zmiňuje Rudolfův kšaft, je Lidmilin bratranec, její budoucí manžel a držitel Encovan Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu, jehož finanční podíl 2 000 kop míšeňských je doplněn hmotným odkazem, totiž Rudolfovou

encovanskou knihovnou: „*(...) k tomu celou bibliotéku a kdekoliv knihy zapůjčené jsou, aby sobě vyupomínal.*“ Dosavadní literatura vcelku pochopitelně předpokládala, že Ladislav Zejdlic starší knihy uložené na encovanském zámku jednoduše vyženil sňatkem s Lidmilou Schönfeldovou. Podle Rudolfovy závěti je tedy pravděpodobné, že kšaftujícímu nezůstala Ladislavova láska ke knihám utajena, a proto předpokládal, že Ladislav bude nejvhodnějším dědicem a pokračovatelem v rozmnožování schönfeldovské knihovny na Encovanech. O vzájemném sdílení knih mezi Ladislavem a Rudolfem svědčí rukopisná dedikace vepsaná Rudolfem do jedné z jeho knih a adresovaná Ladislavovi, o níž bude řeč níže. Ze zmínky o knihách, které „*zapůjčené jsou*“, se zdá, že i knihovna Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu byla sbírkou otevřenou přinejmenším přátelům a příbuzným, ale vzhledem k Osvaldovu společenskému postavení lze předpokládat i zájem širší vzdělané veřejnosti. Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu se oženil s Lidmilou, rozenou Vratislavovou z Mitrovic krátce po smrti jejího prvního manžela Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu (†1602), protože jako „*Lidmila na onen čas Šenfěldová a již nyní Zejdlicová z Mitrovic*“ vystupuje ve stížném textu Zuzany Hozlaurové, sestry zesnulého Rudolfa ze Schönfeldu, která současně v závěru doložila svou ochotu o dědictví se soudit a, jak již bylo uvedeno výše, zplnomocnila za sebe pro tyto účely zástupce Václava Majrle ze Sobíšku.⁷⁰ Tato plná moc byla do desk zemských zanesena „*v kvaternu Památném růžovém léta 1604 v pondělí po památce Nanebevzetí Panny Marie*“ (16. srpna 1604). Ladislav s Lidmilou tedy uzavřeli sňatek buď ještě v roce 1603, nebo v první polovině roku 1604. Tak se stal Ladislav Zejdlic pánem na Encovanech a rozmnožitelem knihovny, která mu na základě Rudolfovy závěti připadla ještě před sňatkem s Lidmilou.

Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu (1566–1632),⁷¹ pocházel z početného rytířského rodu původem z Lužice a Slezska, který v 15. století přesídlil do Čech a jehož členové zastávali významné funkce u císařského dvora. V mládí se účastnil uherských tažení proti Turkům a po svém návratu byl jmenován hejtmanem litoměřického kraje a roku 1607 jej císař povýšil do panského stavu. Později zastával funkci nejvyššího sudího. Za účast na stavovském povstání mu byl veškerý majetek konfiskován. Po vydání Obnoveného zřízení zem-

⁶⁶ „*Třetí příčina: Že jest týž Rudolf Šenfěld z Šenfěldu netoliko v tom nejednou se pronášel, ale také i přísahou zavázal, že žádnému z Vratislavův z statku svého do konce a nic dáti a odkázati nechce a že po smrti jeho manželka jeho ani žádný z rodu Vratislavův statku jeho užívati nemá. A to bez pochybnosti za tou příčinou mluvíval, poněvadž jest výš dotčená manželka jeho Lidmila Šenfěldová z Mitrovic jej Rudolfa Šenfěldu z Šenfěldu, jakožto manžela svého, náležitě neušetřovala jeho, v náležitě vážnosti a setrnosti neměla a v čas nedostatku zdraví jeho, jakž na věrnou manželku náleží, jak jídlem a pitím, když jeho žádostiv byl a sobě dávatí poroučel, i jinými věcmi neopatrovala, nýbrž jemu začasť smrti vínšovala.*“

⁶⁷ „*Čtvrtá příčina: Že týž někdy Rudolf Šenfěld z Šenfěldu, maje ji Zuzanu Hozlaurovou z Šenfěldu sestru svou vlastní živou nedílnou a z statku mateřského nevybytou, kšaftu a porizení tak ouhrnkem (statku otcovského od mateřského, kterýž jim společně po někdy Lukreciji z Witten, mateři jejich, náležel a za ním zůstával, neoddělivší) činiti a proti ní sestře své tak bez rozdílu kšaftovati jest nemohl.*“

⁶⁸ „*Nýbrž týž statek všecken, na čem tenkoliv jest a po téměř někdy Rudolfovi Šenfěldovi z Šenfěldu pozůstal, jí z počátku psaný Zuzaně Hozlaurové z Šenfěldu, sestře jeho vlastní, z počátku dotčeným právem náleží. A to chce táž Zuzana Hozlaurová z Šenfěldu před pány, jich milostmi a vladykami na plném soudu zemském větším Království českého, když jí toho potřeba bude provésti a prokázati. A tento odpor na místě jí Zuzany Hozlaurové z Šenfěldu učinil a vykonal jest Václav Majrle z Sobíšku a jsouce k tomu od ní Dskami zemskými zmocněn, jakž táž moc v kvaternu Památném růžovém léta 1604 v pondělí po památce Nanebevzetí Panny Marie pod literou R 10 zapsaná a v sobě obsahuje a zavírá. W. W. V.*“

⁶⁹ Zdeněk Vojtěch Popel jim doporučil mimosoudní vyrovnání za prostředkování Jana ze Sezimova Ústí: „*Ana [Lidmila] ta se rozmyslila, že z těžkostí, co proti němu Erhardovi z Šenfěldu, jakožto strejci manžela jejího nedílnému, obdržeti moci bude, protož radí [Jan ze Sezimova Ústí] jí, k přátelskému porovnání aby přistoupila, že jeho milosti pan ráčí té naděje býti, že on Erhard z Šenfěldu, k tomu přiveden, že to jí paní vdově příliš těžko nebude. Naproti tomu kdy on Erhard z Šenfěldu, právním rozeznáním takový statek obdržel, na jakým dílu by ona přestati musila, sama dobře rozuměti může.*“ NA ČR, SM, 26/31, karton 2135.

⁷⁰ Viz pozn. 68.

⁷¹ BURDOVÁ 1996; RICHTEROVÁ 1989, s. 51–52; STARÝ 2007, s. 73–74; ŠÍPEK 2018b.

ského odchází do Pirny, jednoho z hlavních středisek pobělohorského exilu. Do Čech se vrátil spolu se saskými vojsky v roce 1631 a nakrátko se znovu ujal správy encovanského panství. Nicméně již následujícího roku byl nucen se Sasy ustoupit zpět do Pirny, kde roku 1632 umírá.

Na zámku Encovany po sobě Ladislav Zejdlic zanechal úctyhodnou knihovnu, jež obsahovala i knihy z knihovny Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu a kterou 26. března 1623 od Karla z Liechtensteinu, coby císařského místodržícího, spolu s celým encovanským panstvím zakoupila Polyxena z Lobkowicz, manželka nejvyššího kancléře českých zemí Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkowicz.⁷² Knihovna Ladislava Zejdlice je stručně zapsána v inventáři z prosince roku 1624, v němž je uveden trojí počet knih podle typu vazby, celkem 1 506 svazků.⁷³ Podle místa dochování Zejdlicových knih se zdá, že bezprostředně po nákupu encovanského panství byla alespoň část Zejdlicovy knihovny nabídnuta roudnickému klášteři kapucínů, který roku 1614 společně založili Zdeněk Vojtěch Popel a Polyxena z Lobkowicz. V Knihovně roudnických kapucínů bylo do dnešního dne identifikováno celkem 19 svazků označených vlastnickými značkami a záznamy Ladislava Zejdlice (k nimž je třeba přičíst dalších dvacet knih ze starší knihovny Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu), zatímco v Roudnické lobkowiczské knihovně celkem 35 svazků (mimo to dalších 5 svazků ze starší schönfeldovské encovanské knihovny).

Je pravděpodobné, že skutečný počet knih ze Zejdlicova majetku v Roudnické lobkowiczské knihovně je mnohem vyšší. Některé knihy si Ladislav totiž neoznačoval svým iniciálovým supralibros, svou nejobvyklejší vlastnickou značkou, již užíval v několika variantách a jazykových mutacích. Jednalo se především o knihy, které označil raženou slepotiskovou značkou již předchozí vlastník. Přesto by však bylo možné další knihy z encovanské knihovny identifikovat na základě poznámek o četbě vyvedených jeho nezaměnitelným drobným rukopisem.

Téměř jediným identifikačním prvkem v případě starší knižní sbírky Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu jsou subralibros obou vlastníků vyražená obvykle pouze na přední desce knihy, přičemž heraldické supralibros Osvalda Schönfelda co do počtu výrazně převládá. Tvorí je schönfeldovský erb⁷⁴ v renesančním architektonickém rámci se sloupky po stranách a iniciálami „OVSAERKMR“ v zápatí, které zkracují německou variantu Osvaldova jména a titulatury: *Oswald Von Schönfeld Auf Enzowan Römischer Kaiserlicher Majestät Rat*.⁷⁵

Ve čtyřech svazcích z encovanského fondu dochovaných v Knihovně roudnických kapucínů⁷⁶ je vlastnická slepotis-

Obr. 2. Heraldické supralibros Osvalda Schönfelda ze Schönfeldu: *Oswald Von Schönfeld Auf Enzowan Römischer Kaiserlicher Majestät Rat* – KRK 222.

ková značka na přední desce doplněna ještě grafickým heraldickým exlibris na rubové straně přední předsádky, nejspíše dřevorezovým, zobrazujícím pouze schönfeldovský erb bez iniciál a architektonického rámce.⁷⁷ Exlibris není do knihy vlepováno na papírovém štítku, ale tištěno přímo na přední předsádce.

Dvě knihy z majetku Osvaldova syna Rudolfa jsou označeny jeho iniciálovým supralibros „R : Z : SS“ zkracujícím českou podobu jména: *Rudolf ze Ssenfeldu*. Obě knihy nesou ve spodní části přední desky dataci akvizice knihy 1591⁷⁸ a 1594.⁷⁹ Iniciálové supralibros datované do roku 1591 je doplněno ve středové části přední desky heraldickým suprali-

⁷² NA ČR, DZV, 292, B9; BÍLEK 1883, s. 931–934; ŠÍPEK 2018a, s. 29 (včetně relevantních archivních pramenů).

⁷³ LR–RA, G 17/96, fol. 33–34. Na fol. 33r: „(...) popsány sou tyto věci, kteréžto po smrti N[ebožtíka]: Valentina Vočkovského ve vsi Encovanech ve dvoře jeho nalezeny, a odtud potom v palcích zavinuté, též i v sudech zabeďněné, do zámku roudnického odvezené a dodané byly, o kterýchžto věcech zpráva se dává že by J[e]ho: M[ilosti]: Panu Ladislavovi Zejdlicovi, náležeti měly, jichžto takto a způsobem tímto se vynachází.

*Kněh velkých v deskách i v kůži s[váz]aných (...) 256 kusův
Item kněh menších rozdílně svázaných (...) 642 kusy*

Item kněh rozličných, menších i větších tolikéž však bez pergameny i bez kůže svázaných (...) 608 kusův (...)“

⁷⁴ SIEBMACHER 1734, tab. 66 – Schlesingsische: v. Schönfeldt.

⁷⁵ Rozměr: výška 87 mm, šířka 57 mm.

⁷⁶ Sign.: Knihovna roudnických kapucínů (KRK) 399, 400, 405, 406.

⁷⁷ Rozměr: výška 94 mm, šířka 63 mm.

⁷⁸ Sign. KRK 1292.

⁷⁹ Sign. KRK 1578.

Obr. 3. Heraldické dřevorezové exlibris Osvalda Schönfelda ze Schönfeldu – KRK 400.

Obr. 4. Iniciálové a heraldické supralibros Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu – KRK 1292.

bros reprezentovaným schönfeldovským erbem v kosočtvercové kartuši tvořené zavilnými a vegetativními motivy.⁸⁰

Převážnou většinu knih ze starší encovanské knihovny Osvalda a Rudolfa, jež si pro svou knihovnu vybrali roudničtí kapucíni, představuje biblická a teologická literatura: lyonské vydání latinské Vulgáty z roku 1550,⁸¹ wittenberská latinská edice žaltáře z roku 1565⁸² od významného luteránského teo-

loga Georga Majora s předmluvou profesora wittenberské univerzity, faráře a autora německých náboženských písní Paula Ebera,⁸³ doplněné pařížským vydáním latinské konkordance z roku 1552.⁸⁴ Obsahově zdánlivě nekonfliktní skupinu tvoří rovněž sebrané spisy církevních Otců Lactantia (1563),⁸⁵ Origena (1557),⁸⁶ Bedy Ctihodného (1563)⁸⁷ a sv. Jeronýma (1553)⁸⁸ v basilejských humanistických edicích a v pařížských

⁸⁰ Rozměr kartuše: výška 145 mm, šířka 110 mm.

⁸¹ *Biblia sacra ad optima quaeque veteris, ut vocant, translationis exemplaria summa diligentia, pariq[ue] fide castigata (...)* Lugduni: apud Sebastianum Gryphium, 1550. – Sign. KRK 86.

⁸² *Psalteriu[m] Davidis iuxta translationem veterem alicubi tamen emendatam et declaratam (...)* [Wittenberg: Laurentius Schwenck, 1565]. – Sign. KRK 1748.

⁸³ MOSS 1991, s. 100.

⁸⁴ BENOIT, Jean. *Concordantiae novae utriusque testamenti, iuxta tropos et phrases, locosque communes distinctae (...)* A Ioanne Benedicto Parisiensi theologo (...) Parisiis: apud Gulielmum Guillard, [et] Almaricum Warencore, via Jacobaea, sub Divae Barbarae signo, 1562. – Sign. KRK 63. – Neúplný exemplár bez titulního listu.

⁸⁵ LACTANTIUS, Lucius Coelius. *L[ucii]. Coelii Lactantii Firmiani opera, quae quidem extant omnia (...)* Basileae: per Henricum Petri, [1563]. – Sign. KRK 216.

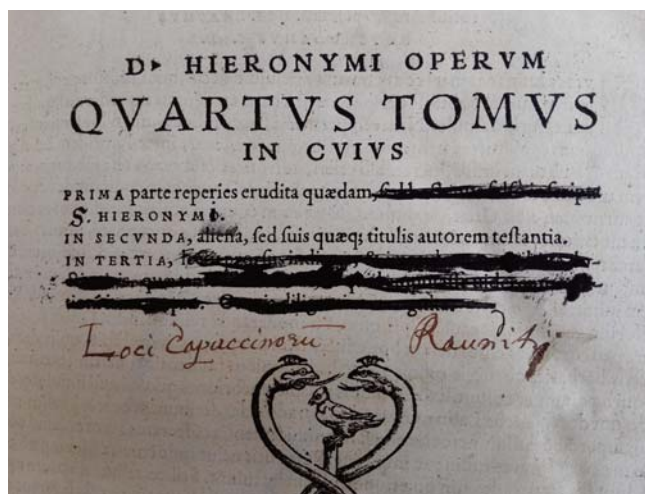
⁸⁶ ORIGENÉS. *Origenis Adamantii eximii scripturarum interpretis, opera, quae quidem extant omnia per Erasmus Roterodamum (...)* Basileae: per Hieronymum Frobenium et Nicolaum Episcopium, 1557. – Sign. KRK 222.

⁸⁷ BEDA Ctihodný. *Opera Bedae Venerabilis presbyteri, Anglosaxonis: viri in divinis atque humanis literis exercitatissimi: omnia in octo tomos distincta (...)* Basileae: per Ioannem Heruagium, 1563. – Sign. KRK 399.

BEDA Ctihodný. *Septimus tomus Operum Venerabilis Bedae: in quo conciones [et] scripta continentur, quae ad ecclesiam instruendam, piorumque animos excitandos multum faciunt (...)* Basileae: [per Ioannem Heruagium], 1563. – Sign. KRK 400.

⁸⁸ JERONÝM, svatý. *Omnes quae extant D[ivi]. Hieronymi Stridonensis lucubrationes, additis una pseudoepigraphis et alienis, scriptis ipsius admixtis, in novem tomos, per Des[iderium]. Erasmus Roterodamum digestae, et tanta uigilantia postremum emendatae (...)* Basileae: [Hieronymus Frobenius], 1553. – Sign. KRK 405.

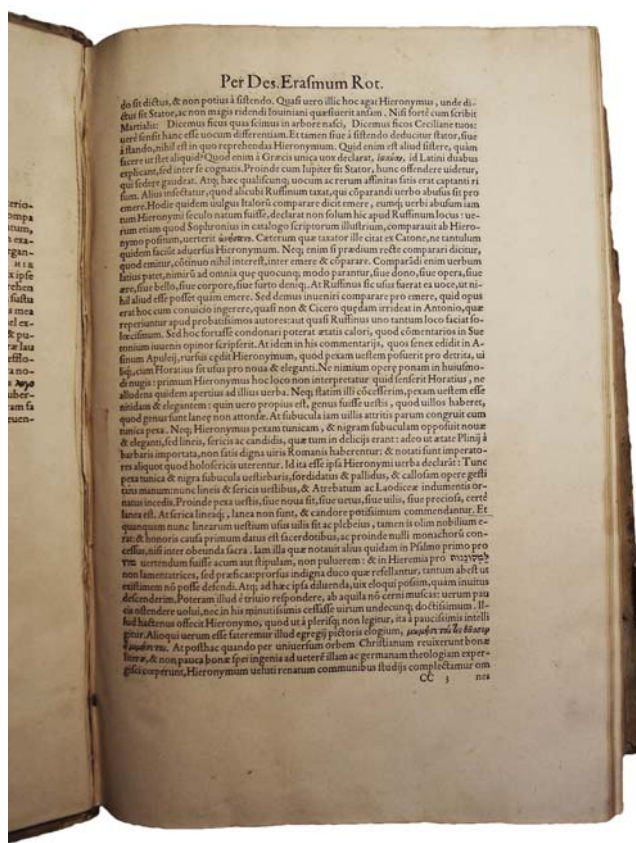
JERONÝM, svatý. *D[ivi]. Hieronymi Operum quartus tomus in cuius prima parte reperies erudita quedam, sed hactenus falso inscripta Hieronymo. In secunda, aliena, sed suis quaeq[ue] titulis autorem testantia. In tertia, lectu prorsus indigna, [et] impudenter attributa doctis uiris. quae tame[n] adiunximus, ne quid amputasse uideremur editioni iam receptae (...)* Basileae: [Hieronymus Frobenius], 1553. – Sign. KRK 406.

Obr. 5. Cenzurní zásah na titulním listě čtvrtého dílu Erasmovy edice sebraných spisů sv. Jeronýma (Basilej, 1553) – KRK 406.

vydáních spisy Řehoře Velikého (1562)⁸⁹ a Bernarda z Clairvaux (1561)⁹⁰ završené dílem židovského dějepisce Josepha Flavia (1567)⁹¹ opět v basilejské edici. Doplňuje je souborné vydání církevně historických spisů byzantských autorů v latinském překladu *Ecclesiasticae historiae autores* ve Frobeniově basilejské edici z roku 1562.⁹² Tematicky na ně navazuje letopisec Paulus Diaconus (720–799)⁹³ a Nikétas Chóniatés (1155–1217),⁹⁴ byť se jejich kroniky neomezují na církevní historii, ale sledují dějiny Východořímské říše od mytických počátků do roku 806, resp. v časovém rozmezí 1117–1207. V obou případech se jedná o basilejská vydání. V prvním případě o latinský překlad vytištěný roku 1569 Petrem Pernou a ve druhém jde o paralelní řecko-latinskou edici, kterou vydal v roce 1557 Johannes Oporinus.

Mezi Osvaldovy současníky patřil portugalský filozof, teolog, příznivce nově založeného řádu Tovaryšstva Ježíšova a v neposlední řadě významný bibliofil Jerónimo Osório.⁹⁵ Dílo *Osm knih o královském vzdělávání a výchově*⁹⁶ čerpalo z jeho osobní zkušenosti vychovatele dětí portugalského krále Jana III. a bylo adresováno královu vnukovi a nástupci Se-

Obr. 6. Cenzurní zásah (13 vyřiznutých listů) na začátku Erasmovy edice *Lucubrationes* sv. Jeronýma (Basilej, 1553) – KRK 405.

bastianovi I. Dalším současným autorem zastoupeným v nejstarší encovanské knihovně byl švýcarský lékař a humanista Heinrich Pantaleon (1522–1595).⁹⁷ Osvald Schönfeld si pořídil jeho nejproslulejší dílo obsahující na 1 700 životopisných portrétů hrdinů a významných osobností německého světa.⁹⁸ Poslední knihou nesoucí Osvaldovo supralibros je konvolut praktické lékařské příručky francouzského lékaře a astronoma Antonia Mizaulda *Alexikepus* v pařížské edici z roku 1565⁹⁹ a příručka o léčivých rostlinách a plodech z téhož roku.¹⁰⁰

⁸⁹ ŘEHOŘ I. Veliký. *Divi Gregorii papae, huius nominis primi cognomento Magni, omnia quae extant, Opera, nunc iterum accuratior diligentia a mendis multis repurgata* (...) Parisiis: apud Gulielmum Merlin, in ponte Numulariorum, et Gulielmum Dexboys, sub Sole aureo, ac Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, in via Iacobaea, 1562. – Sign. KRK 408.

⁹⁰ BERNARD z Clairvaux, svatý. *Divi Bernardi Claraevallis abbatis primi et doctoris plane theodidacti opera in lucem demuo foelicis τῆ παλιγγενεσίᾳ exeunt, nimirum quam in hunc diem vt auctiora, ita [et] illustriora* (...) Parisiis: apud Gulielmum Merlin, in ponte Numulariorum, [et] Gulielmum Desboys, sub Sole aureo, ac Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, via Iacobea, 1561. – Sign. KRK 409.

⁹¹ JOSEPHUS FLAVIUS. *Flavii Iosephi Opera, in sermonem Latinum iam olim conversa, nunc vero ad exemplaria Graeca denuo summa fide diligentia[ue] collata, ac plurimis in locis emendata* (...) Basileae: ex officina Frobeniana, 1567. – Sign. KRK 1438. – Neúplný exemplář. Chybí titulní list a v rukopisném katalogu Knihovny roudnických kapucínů vydání chybně datováno do roku 1548.

⁹² *Ecclesiasticae historiae autores* (...) Basileae: [in officina Frobeniana, per Hier[onymum]. Frobenium et Nic[olaum]. Episcopium], 1562. – Sign. KRK 1440.

⁹³ PAULUS DIACONUS. *Historiae miscellae a Paulo Aquilegiensi diacono primum collectae, post etiam a Landulpho Sagaci auctae productae[ue] ad imperium Leonis III. id est, annum Christi DCCCVI. libri XXIII.* (...) Basileae: apud Petrum Pernam, 1569. – Sign. KRK 1515. – Neúplný exemplář. Chybí titulní list.

⁹⁴ NIKÉTAS Chóniatés. *Nicetae Acominati Choniatae* (...) LXXXVI annorum historia, uidelicet ab anno restitutae salutis circiter MCXVII, in quo Zonaras desinit, usque ad annum MCCIII, libris XIX descripta (...) Basileae: apud Ioannem Oporinum, 1557. – Sign. KRK 1579.

⁹⁵ EARLE 2004.

⁹⁶ OSÓRIO, Jerónimo. *D. Hieronymi Osorii Lusitani, episcopi Sylvensis, De regis institutione et disciplina libri VIII* (...) Coloniae Agrippinae: apud haeredes Arnoldi Birckmanni, 1572. – Sign. KRK 1529.

⁹⁷ ADB 25, S. 128–131.

⁹⁸ PANTALEON, Heinrich. *Prosopographiae heroum atque illustrium virorum totius Germaniae, pars prima* (...) Authore Heinricho Pantaleone, physico Basiliensi. Basileae: in officina Nicolai Brylingerii, 1565. – Sign. KRK 1577.

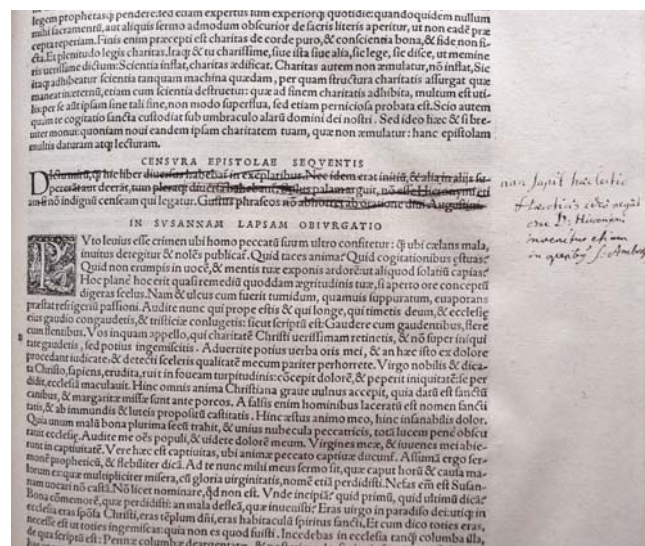
Supralibros Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu nesou dva svazky z Knihovny roudnických kapucínů. Německému právnímu prostředí se věnoval jeho současník, Joachim Mynsinger von Frundeck (1514–1588),¹⁰¹ který své zkušenosti přisedícího u říšského komorního soudu přetavil v edici pěti set rozsudků této nejvyšší instance civilního soudnictví.¹⁰² Podle datovaného supralibros zakoupil Rudolf Mynsingerovu knihu v roce 1591. O tři roky později (1594) zařadil do encovanské knihovny latinský překlad *Souběžných životopisů*, tedy nejznámějšího díla řeckého filozofa Plútarcha z Chairóneie.¹⁰³

Ve třech případech zasáhla do encovanských knih cenzura, provedená pravděpodobně teprve po jejich vřazení do Knihovny roudnických kapucínů. Ve všech těchto případech se jednalo o vydání církevních Otců editovaná Erasmem Rotterdamským. V edici Órigenových spisů¹⁰⁴ se kapucini omezili na pouhé přeškrtání editorova jména na titulním listě.

Ve dvou svazcích sebraných spisů svatého Jeronýma¹⁰⁵ byl zásah radikálnější, v obou případech byla vyříznuta předmluva Erasma Rotterdamského. V případě čtvrtého dílu Jeronýmových spisů je vyříznuta celá předmluva (4 listy) kromě poslední strany, na jejím rubu totiž začíná vlastní Jeronýmův spis. Jeronýmovy *Lucubrationes* byly „očištěny“ ještě důkladněji. Bezprostředně za titulním listem chybí třináct listů, kromě Erasmovy dedikační epištoly rovněž jeho stručná biografie svatého Jeronýma, a úvodní rejstřík vybraných Jeronýmových děl.

V jednom případě je v knize přeškrtána ediční poznámka *Censura epistolae sequentis* na straně 139 k listu *In Susannam lapsam obiurgatio*, která zpochybňuje Jeronýmovo autorství a *in margine* je k ní připsán latinský odsudek: „non sapit haec lectio Haereticis ideo negat esse D[ivi]: Hieronymi invenitur etiam in quae[stion]ibus S[ancti]: Ambrosij.“ *Index librorum prohibitorum* již ve své první edici zahrnoval i díla Erasma Rotterdamského, čemuž odpovídají také cenzorské zásahy.¹⁰⁶

V Roudnické lobkowiczké knihovně se během provenienčního průzkumu zmíněného v úvodu tohoto textu podařilo identifikovat celkem pět svazků obsahujících šest titulů označených týměž supralibros Osvalda Schönfelda jako knihy

Obr. 7. Cenzurní zásah a komentář ve čtvrtém dílu Erasmovy edice sebraných spisů sv. Jeronýma (Basileje, 1553) – KRK 406.

v Knihovně roudnických kapucínů. Tematicky v těchto šesti titulech převažuje historiografie, reprezentovaná dvěma ze třinácti dílů takzvaných *Magdeburských centurií*, monumentálního díla, jehož koncepci navrhl a následně je redigoval protestantský teolog Matthias Flacius Illyricus (1520–1575).¹⁰⁷ *Magdeburské centurie* interpretovaly církevní dějiny z luteránského hlediska a kritizovaly současný stav katolické církve.¹⁰⁸ Není tedy divu, že byl tento konvolut vyřazen z výběru roudnických kapucínů. Antickou historiografii zastupují *Dějiny peloponéské války* řeckého historika Tkúkýdida.¹⁰⁹ Na pomezí historiografie a filologie stojí latinský překlad řecké encyklopedie byzantského autora z 10. století jménem Sudas nebo též Suidas,¹¹⁰ který pořídil humanista, filolog a knihovník v augsburské knihovně Antona Fuggera Hieronymus Wolf (1516–1580), jenž studiu byzantských dějin, kultury a literatury zasvětil celý svůj život.¹¹¹ V neposlední řadě to byl on, kdo jako první použil termín Byzanc v obecném smyslu pro celou oblast Východořímské říše.

⁹⁹ MIZAUD, Antonio. *Alexikepus, seu Auxiliaris hortus, extemporanea morborum remedia et lingulorum viridariis facile comparanda paucis proponens. Authore Antonio Mizaldo Monluciano, medico (...)* Lutetiae: apud Federicum Morellum in vico Bellovaco, ad urbanam Morum, 1565. – Sign. KRK 1692.

¹⁰⁰ MIZAUD, Antonio. *Nova et mira artificia comparandorum fructuum, olerum, radicum, vuarum, [et] aliorum hortensium, quae corpus blande [et] absque noxa purgent (...)* Lutetiae: apud Federicum Morellum in vico Bellouaco, ad vrbanam Morum, 1565. – Sign. KRK 1692/adl.1.

¹⁰¹ NDB 18, s. 671–673.

¹⁰² MYNSINGER von Frundeck, Joachim. *Ioachimi Mynsingeri a Frundeck Singularium observationum iudicij imp[erialis]. camerae centuria V. (...)* Basileae: ex officina Eusebii Episcopi, et Nicolai fr[atris] haeredum, 1576. – Sign. KRK 1292.

¹⁰³ PLÚTARCHOS z Chairóneie. *Plutarchi Chaeronensis, summi et philosophi et historici Parallela, id est, Vitae illustrium virorum Graecorum et Romanorum, utilissima historia expositae, atque inter se comparatae (...)* Impressum Francoforti ad Moenum: impensis Sigismundi Feyerabendii, 1580. – Sign. KRK 1578.

¹⁰⁴ Viz pozn. 86.

¹⁰⁵ Viz pozn. 88.

¹⁰⁶ INDEX 1559, s. [7b]: „Desiderius Erasmus Roterodamus cum uniuersis Comme[n]tarijs Annotationibus, scholijs, Dialogis, Epistolis, Censuris, Versionibus, Libris, [et] scriptis suis, etiam si nil penitus contra Religionem, uel de Religione contineant.“

¹⁰⁷ *Sexta centuria ecclesiasticae historiae continens descriptionem amplissimarum rerum in regno Christi, quae[re] sexto post eius natiuitatem seculo acciderunt (...)* Basileae: per Ioannem Oporinum, 1562. – Sign. RLK III Ne 4.

Septima centuria ecclesiasticae historiae continens descriptionem amplissimarum rerum in regno Christi, quae septimo post eius natiuitatem seculo acciderunt (...) Basileae: per Ioannem Oporinum, 1564. – Sign. RLK III Ne 4/adl.1.

¹⁰⁸ PETERS – BUNNERS – KORBEL 2007.

¹⁰⁹ THÚKÝDIDÉS. *Thucydides Atheniensis Historiae de bello Peloponnesiaco, libri octo (...)* VVitebergae: [Crato], 1569. – Sign. RLK II Ab 24.

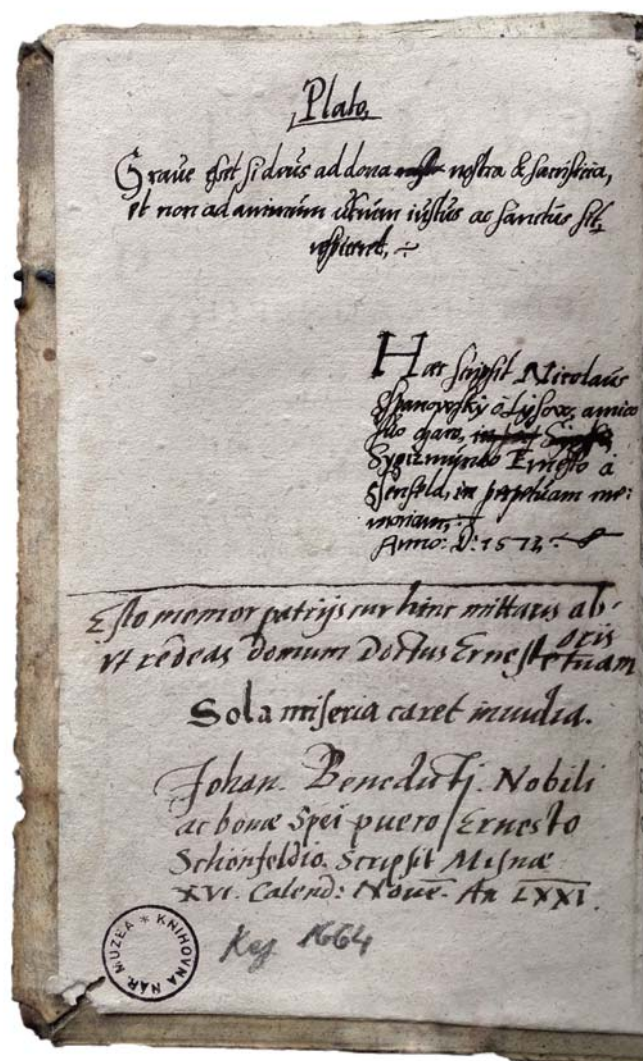
¹¹⁰ SUIDAS. *Suidae Historica, caeteraque omnia quae[re] ulla ex parte ad cognitionem rerum spectant (...)* opera vero ac studio Hiero[nym]i. VVolfii in Latinum sermonem conuersa. Basileae: apud Ioannes Oporinum [et] Heruagium, [1564]. – Sign. RLK II Ab 7.

¹¹¹ REINSCH 2016.

Guillauma Budého (Budaeus) (1468–1540)¹¹² lze počítat mezi zakladatele raně novověkých studií klasické řečtiny. Jeho *Commentarii linguae Graecae*¹¹³ představují podrobný výkladový slovník řeckého jazyka a současně teoreticko-filologické pojednání. Soubor encovanských knih v Roudnické lobkowiczké knihovně uzavírá právní pojednání o říšských zřízeních německého právníka Noe Meurera.¹¹⁴

V Thúkýdidových *Dějinách peloponéské války* z Roudnické lobkowiczké knihovny se dochovalo jediné svědectví o transferu knih mezi encovanskou knihovnou a knižní sbírkou Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu z doby, kdy ještě Encovany nevlastnil. Na předním přidešti zapsal Rudolf Schönfeld I. března roku 1599 dedikaci adresovanou Ladislavu Zejdlicovi: „Anno 1599 Nobilitate generis Eruditione Virtutibusq[ue] praestantis[simo] Domino Laczlao Seidliczio a Schönfeld et in Chwatierub amico, fratri, affiniq[ue] Charissimo Amicitiae perpetuae, firmae, fixae, Stabilis ergo Rudolphus a Schönfeld dono dedit D. Laczlao Seidliczio a Schönfeld hunc librum in perpetua[m] Memoriam, Calendas Martij.“ Je s podivem, že podobných rukopisných dedikací a záznamů (např. druhu *ex dono*) se v knihách nejstarší encovanské knihovny nedochovalo více. O vzájemných knižních darech a výměnách nakonec svědčí i již zmiňovaný dopis Lidmily Schönfeldové synovi Rudolfovi mladšímu.¹¹⁵

Kromě knih z Knihovny roudnických kapucínů a Roudnické lobkowiczké knihovny, které byly díky Osvaldovu či Rudolfovu supralibros prokazatelně identifikovány jako součást nejstarší encovanské zámecké knihovny, lze *cum grano salis* zařadit do tohoto souboru hypoteticky ještě dva svazky z Knihovny roudnických kapucínů, jež patřily Osvaldovým a Rudolfovým blízkým příbuzným. Zhořelecká edice sbírek sentencí a citátů Marca Tullia Cicerona z pera Pierra Lagniera, Huberta Sussannaeva a Desideria Jacotia,¹¹⁶ nese na předním přidešti, lícové a rubové straně přední předsádky a rubové straně titulního listu pět rukopisných dedikací adresovaných Zikmundu Arnoštovi Schönfeldovi ze Schönfeldu, tedy jednomu ze dvou synů Osvalda Schönfelda, kteří se nedožili dospělosti. Čtyři z těchto pěti dedikací jsou zakončeny v závěru datem v Míšni 1571 (pátá je nedatovaná) a dle své formy a obsahu pocházejí z doby studií Zikmunda Arnošta.¹¹⁷ Tři z pěti dedikátorů byli synové nejvyššího písaře království českého Michala Španovského z Lisova Erich, Jan a Mikuláš.¹¹⁸ Zbývajícími dvěma dosud neidentifikovatelnými autory rukopisných dedikací byli Martinus Lazonius Pissenus a Johannes Benedicti. Kniha se do encovanské rodové

Obr. 8. Rukopisná dedikace Mikuláše Španovského z Lisova a Johanna Benedicti Zikmundu Arnoštovi ze Schönfeldu na rubu titulního listu florilegia z Ciceronova díla (Zhořelec, 1567) – KRK 1664.

knihovny Schönfeldů dostala pravděpodobně po smrti Zikmunda Arnošta roku 1582 nebo snad ještě dříve. Ne vždy dědili synové knihy svých otců, v některých případech obhacovali knihy dětí knihovny jejich rodičů.¹¹⁹

¹¹² McNEIL 1975.

¹¹³ BUDÉ, Guillaume. *Commentarii linguae Graecae, Gulielmo Budaeo (...) auctore (...) Basileae: apud Nicolaum Episcopium iuniorem, 1556.* – Sign. RLK I Ba 19.

¹¹⁴ MEURER, Noe. *Loci communes aller des hayligen römischen reichs Ordnungen, Reichstäge und Abschied (...) Gedruckt zu Franckfurt am Meyn: [bey Georg Raben, Sigmund Feyerabend, und Weygand Raben], 1568.* – Sign. RLK VI Bb 34.

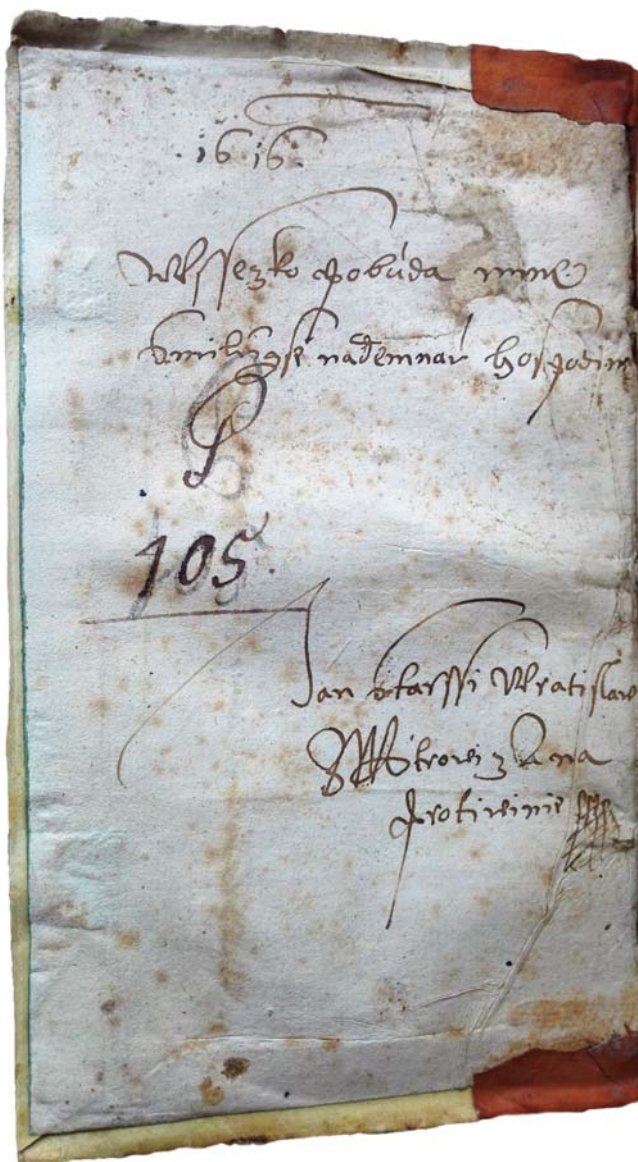
¹¹⁵ Viz pozn. 60–64.

¹¹⁶ LAGNIER, Pierre – SUSSANNAEU, Hubert – JACOTIUS, Desiderius. *Ex M[ar]ci. Tullii Ciceronis operibus universis. Petri Lagnerii Sententiae, Similia, Apophthegmata. Huberti Sussannaevi Definitiones. Desiderii Jacotii Placita philosophorum.* Gorlicii: Ambrosius Fritsch excudebat, 1567. – Signatura KRK 1664.

¹¹⁷ Přední přidešti: *Haec scripsit Ericus Sspanowský a Lisowa Zi[gi]smundo Ernest a Ssenfeld optim[a]e spei adolescenti in propriam sui memoriam.* Přední předsádka recto: *Generoso ac bonae Spei adolescenti Zigismu[n]do Ernest a Ssenfeld in perpetuam memoria[m] sui Martinus Lazonius Pissen[us] haec scribebat. Misnae 7 Idus Nouem[bris]. Anno 1571 [7. listopadu 1571].* – Přední předsádka verso: *Haec scripsit Iohannes Sspanowsky Generoso ac nobili Domino Sigismundo Ernesto a Ssempheld amico michi omnium Charissimo, Misnae Anno 1571.* Titulní list verso: *Haec scripsit Nicolaus Sspanowsky a Lysow amico Suo charo Sygizmundo Ernesto a Ssenfeld, in perpetuam memoriam. Anno: 1571.* – Tamtéž: *Iohan[nes] Benedicti Nobili ac bono spei puero Ernesto Schönfeldio. Scripsit Misnae XVI. Calend[as] Noue[m]bris An[no] [MD]LXXI [17. října 1571].*

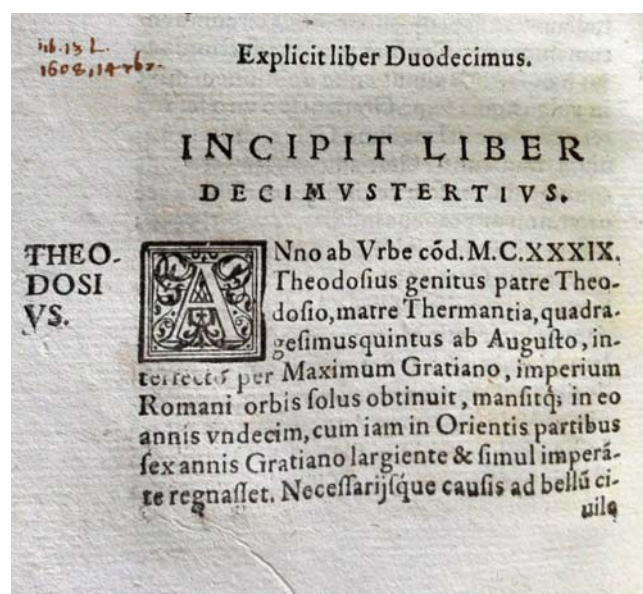
¹¹⁸ OSN 24, s. 742–743.

¹¹⁹ VESELÁ 2016, s. 121.

Obr. 9. Vlastnický vpisek Jana staršího Vratislava z Mitrovic na předním přidešti sbírky exemplar opata Jeana du Fay (Mohuč, 1616) – KRK 1399.

Pravděpodobně prostřednictvím manželky Rudolfa Schönfelda ze Schönfeldu Lidmily se do encovanské knihovny mohla dostat kniha z majetku jejího strýce Jana staršího (později nejstaršího) Vratislava z Mitrovic (†1633).¹²⁰ Jan starší („starší“ mezi lety 1610–1626, „nejstarší“ 1627–1633) byl strýcem z druhého kolene Lidmily Schönfeldové, rozené

Obr. 10. Rukopisná poznámka Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu o četbě 13. knihy letopisů Paula Diakona (Basilej, 1569) – KRK 1515.

Vratislavové z Mitrovic. Na předním přidešti svazku sbírky exemplar sebraných Jeanem du Fay, opatem kláštera Saint-Bavon,¹²¹ zanechal Jan starší Vratislav svůj vlastnický přípis datovaný rokem 1616 a doplněný českým dvojversím.¹²²

Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu knihy, které zdědil po Rudolfovi ze Schönfeldu, bezpochyby četl, jak o tom svědčí jeho čtenářské poznámky. V celkem 15 knihách¹²³ ze všech identifikovaných 25 svazků se objevuje záznam v knize identifikující Ladislava Zejdlice jako jejího majitele. Ať už se jedná o prosté podtrhávání, marginální poznámky či zmíněné záznamy o čase četby, který má ustálenou podobu velkého písmena *L* zkracujícího slovesný tvar *Legi* nebo *Legebam*, za nímž následuje datum. Poslední typ záznamu se objevuje v 10 knihách.¹²⁴ Zejdlicovy marginální poznámky k textu jsou zpravidla pouhými výpisky důležitých (objektivně i subjektivně) témat a slov ze souvislého toku textu. Kniha dedikovaná Zejdlicovi Rudolfem Schönfeldem roku 1599 však nového majitele zaujala více než ostatní a poznámky v ní jsou osobnějšího charakteru. Dva příklady za všechny. Na okraj textu shrnujícího obsah druhé knihy Thúkýdidových *Dějín peloponéské války* na straně 95 si Zejdlic poznamenal „*ita memini in hoc Bello Turcico 1594*“. Pro Zejdlice byly vzpomínky na účast v tažení proti Turkům v Uhrách určujícím životním zážitkem a v marginálních poznámkách se k nim vracel i v jiných knihách.¹²⁵ Na jiném místě (s. 20) si k větě

¹²⁰ NA ČR, DOBŘENSKÝ, sign. 1223, Vratislav z Mitrovic I.–II.

¹²¹ DU FAY, Jean. *R[everendi]. P[atris]. Joannis Faii abbatis S[ancti]. Bavonis. Manipulus exemplorum, qui magni speculi est (...)* Moguntiae: excudebat Balthasarus Lippius, 1616. – Signatura KRK 1399.

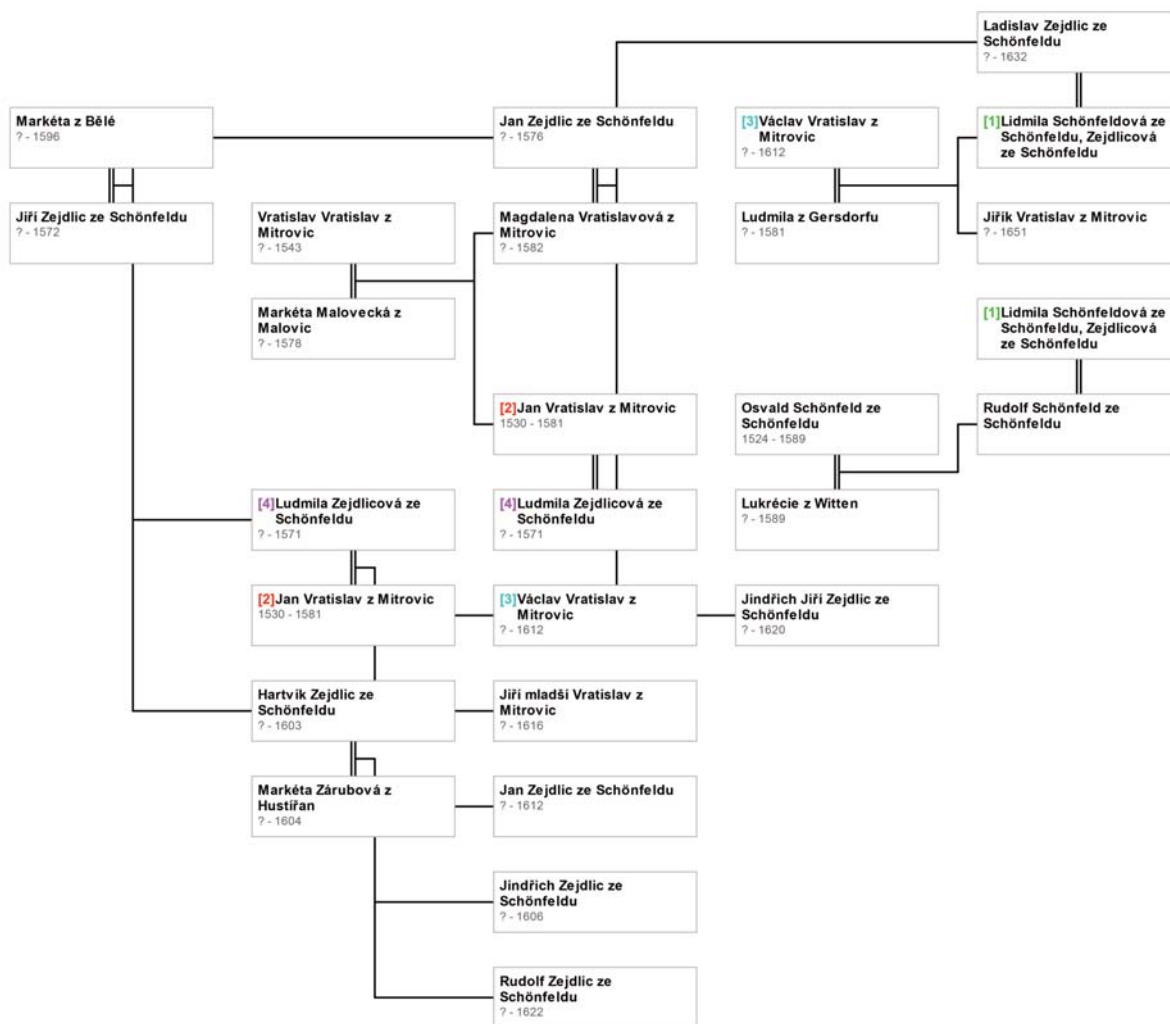
¹²² Přední přidešti: „1616. Všecko pobúda, mine || Smiluj se nade mnou Hospodine. Jan starší Vratislav z Mitrovic a na Protivíně mp.“

¹²³ Sign. KRK 405/adl., KRK 406, KRK 408, KRK 409, KRK 1292, KRK 1438, KRK 1440, KRK 1515, KRK 1529, KRK 1578, KRK 1579, KRK 1692, KRK 1748, RLK II Ab 7, RLK II Ab 24, RLK III Ne 4.

¹²⁴ KRK 406: „L[egi] 15. 16. Aug[usti]. 1607“; KRK 408: „L[egi] 1607 6. Martij“; KRK 409: „1612 5. [Novem]b[ris].“; KRK 1438: „L[egi] 1606 4. [Octo]bris.“; KRK 1515: „lib[rum]. 13 L[egi]. 1608, 14. [Septem]bris.“ a „1611. 27 Aug[usti]. lib. 17. L[egi].“; KRK 1578: „L[egi]. 1604. 4. [Decem]bris.“; KRK 1579: „L[egi] 1607 6 Augu[sti].“; KRK 1692: „L[egi] 1606 29. Iunij“; KRK 1748: „L[egi] 1614 15 [Septem]bris.“ a „L[egi]. 1604 Ian[uarii]. 18. || 2 L[egi] 1614 [Septem]bris]. 15. (...)“; RLK II Ab 24: „L[egi]. 20 Juni 1602“

¹²⁵ Viz ŠÍPEK 2018b.

Vratislavové z Mitrovic - Schönfeldové ze Schönfeldu - Zejdlcové ze Schönfeldu

Obr. 11. Vratislavové z Mitrovic – Schönfeldové ze Schönfeldu – Zejdlcové ze Schönfeldu.

zmiňující barbarský kmen *Taulantii Barbari* poznamenal: „*Taulaci Boem[ice]: erranei*,“ a níže u poznámky k téže větě: „*Taulaci Boem[ice]: sign[ifica]nt nomades (...)*“

Knihy z nejstarší encovanské zámecké knihovny – chápeme-li tak fond založený Osvaldem Schönfeldem ze Schönfeldu a rozmnožený jeho synem Rudolfem –, jež se dochovaly v Knihovně roudnických kapucínů a Roudnické lobkowiczské knihovně, představují pouze nepatrný zlomek původní schönfeldovské knižní sbírky. I tento fragment však nepřímě svědčí o konfesijním zaměření zakladatele encovanské knihovny a představuje tak další z dokladů jeho utrakvistického či luteránského vyznání.¹²⁶ Dokládá Osvaldův zájem o nové kritické edice do té doby nedotknutelných spisů církevních Otců doplněné komentáři a kritickými zásahy Erasma Rotterdamského. V podobě Rudolfovy rukopisné dedikace vepsané do Thúkýdidových *Dějin peloponéské války* svědčí rovněž o literárním kontaktu a výměně knih s Ladislavem Zejdlcem (podobně jako postskriptum v dopise Lidmilou Schönfeldové jejimu synovi Rudolfovi).

Pozoruhodná je absence zábavné literatury a rovněž knih jiných žánrů, než je teologie a světská a církevní historie. Rovněž tuto okolnost můžeme připsat na vrub minimálnímu dochování encovanské sbírky. Je třeba předpokládat, že knihovna Osvalda ze Schönfeldu byla mnohonásobně rozsáhlejší než její dochovaný zlomek, což by lépe odpovídalo knižní sbírce z majetku nejvyššího zemského sudího. Můžeme se též oprávněně domnívat, že schönfeldovská knihovna se jazykově neomezovala pouze na latinu, řečtinu a němčinu dochovanou v rámci encovanského knihovního fragmentu.

Je vysoce pravděpodobné, že nejstarší encovanská zámecká knihovna se dostala jako celek do majetku Ladislava Zejdlce ze Schönfeldu. A to jednak proto, že tomu tak výslovně chtěl Rudolf Schönfeld starší ve své závěti, jednak prostřednictvím Ladislavova sňatku s Rudolfovou vdovou Lidmilou. Ladislavův živý zájem o knihy zděděné po předchozích majitelích Encovan dosvědčují jeho poznámky v knihách.

¹²⁶ Dosud se nepodařilo nalézt doklady o tom, že by Osvald ze Schönfeldu byl členem Jednoty bratrské.

Postavou stále ještě zahalenou v zapomnění zůstává syn Rudolfa Schönfelda Rudolf mladší. Zpráv, jež se nám dochovaly o jeho životě, je méně než poskrovnu, a tak kromě Lidmilína dopisu jsme odkázáni pouze na náznaky. Není zcela jasné ani to, jakým způsobem se Ladislav Zejdlíc dostal k celému majetku encovanského panství, jelikož na něm bezpochyby vážil dědičný nárok Rudolfa Schönfelda mladšího.

Lze-li kde s jistou pravděpodobností očekávat nové nálezy encovanských knih, pak je to fond Roudnické lobkowiczské knihovny, který je dostatečně rozsáhlý na to, aby zde budoucí hypotetické nálezy byly pravděpodobné. Otázkou dále zůstává, jak velké procento nejstaršího encovanského knižního fondu bylo označeno Osvaldovým nebo Rudolfovým supralibros a jak velké množství knih bylo poznamenáno pouze rukopisnými vpisky, popř. zůstalo zcela neoznačeno. Také s variantou provenienčně nepoznamenaných knih je třeba počítat. V dochovaných knihách se kromě zmíněné rukopisné dedikace Rudolfa Schönfelda Ladislavu Zejdlícovi nepodařilo prokazatelně identifikovat jinou Osvaldovu či Rudolfovu rukopisnou poznámku. Otevřená tedy zůstává také otázka možnosti a pravděpodobnosti identifikace knih neoznačených schönfeldovským supralibros.

Je možné, byť spíše nepravděpodobné, že další výzkum nejstarší encovanské zámecké knihovny posune kupředu podrobný průzkum Osvaldovy korespondence uložené v Jindřichově Hradci a v Rodinném archivu roudnických Lobkowiczů.

V každém případě nelze považovat encovanskou knihovnu, její relativně krátkou samostatnou historii a druhý život jejích knih v nových knihovních fondech za uzavřenou kapitolu. S postupným zpracováním tuzemských i zahraničních knihovních fondů z hlediska provenienčního a v závislosti na zveřejňování vlastnických záznamů jako součástí elektronických katalogizačních záznamů veřejně přístupných online katalogů, lze očekávat nové knižní nálezy související s encovanským fondem a jeho prvními dvěma vlastníky.

Archivní prameny:

NA ČR, SM: Národní archiv ČR. 175 – *Stará manipulace (1300) 1526–1838 (1899)*.

NA ČR, ČG – L 1261–1921: Národní archiv ČR. 171 – *České gubernium – Guberniální listiny 1261–1921*.

NA ČR, DOBŘENSKÝ: Národní archiv ČR. 88 – *Sbírka genealogická Dobřenského 1841–1919*.

NA ČR, DZV: Národní archiv ČR. 172 – *Desky zemské větší 1541–1861*.

KNIHA PAMĚTNÍ 1570–1607, 1612: SOKA Litoměřice se sídlem v Lovosicích, AM Litoměřic, sign. IV B 1a = *Kniha pamětní města Litoměřic, 1570–1607, 1612*.

LR–RA: Lobkowiczové roudničtí – rodinný archiv. Soukromý rodový archiv uložený na zámku v Nelahozevsi.

LM–RA: Lobkowiczové mělničtí – rodinný archiv. Soukromý rodový archiv uložený na zámku v Mělníce.

SOA Litoměřice, KÚL: Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Krajský úřad Litoměřice.

Další zdroje:

KRK: Knihovna roudnických kapucínů – Ve správě Knihovny Národního muzea.

RLK: Roudnická lobkowiczská knihovna – Soukromý majetek rodu Lobkowiczů.

Literatura:

ADAM Z VELESLAVÍNA 1590: ADAM z VELESLAVÍNA, Daniel. *Kalendář historický (...)* Praha: vytištěno a vydáno prací a nákladem M. Daniele Adama z Veveslavína, 1590.

ARCHIVALIEN 1913: *Archivalien zur neueren Geschichte Österreichs. Verzeichnet im Auftrage der Kommission für neuere Geschichte Österreichs. I. Band.* Wien: Adolf Holzhausen, 1913.

BERNAU 1884: BERNAU, Friedrich. Drei alte Edelsitze. In: *Mittheilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs, Siebenter Jahrgang.* Böhm.-Leipa: im Selbstverlage des Vereines. Administration: Prof. Rud. Walda, 1884, s. 301–305.

BERNAU 1885: BERNAU, Friedrich. Urkundliche Beiträge. In: *Mittheilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs, Achter Jahrgang.* Böhm.-Leipa: im Selbstverlage des Vereines. Druck von Joh. Künstner, 1885, s. 209–212.

BÍLEK 1883: BÍLEK, Tomáš V. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, část druhá.* V Praze: v komisi u Františka Řivnáče, 1883.

BURDOVÁ 1996: BURDOVÁ, Pavla. Konec kariéry hradního hejtmana. In: *Sborník prací k sedmdesátým narozeninám dr. Karla Beránka.* Praha: Státní ústřední archiv Praha, 1996, s. 26–29.

BŮŽEK – HRDLIČKA – KRÁL – VYBÍRAL 2002: BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk. *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku.* Praha – Litomyšl: Paseka, 2002.

DE BARBIERI 2003: DE BARBIERI, Laura. Le prince et le sphinx: la bibliothèque de Ferdinand Philippe Lobkowicz (1724–1784). (Méthode de reconstruction). In: *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. Čtenář a jeho knihovna. = Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles.* České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2003, s. 293–308.

DE BARBIERI 2009: DE BARBIERI, Laura. La langue des médecins au XVIIe siècle – Le cas de la bibliothèque des Lobkowicz de Roudnice. In: *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. = Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles. Jazyk a řeč knihy.* České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009, s. 255–266.

EARLE 2004: EARLE, Thomas F. Portuguese Scholarship in Oxford in the Early Modern Period: The Case of Jerónimo Osório (Hieronymus Osorius). *Bulletin of Spanish Studies* 81, 2004, Nr. 7–8, s. 1039–1049.

GAUHEN 1740: GAUHEN, Johann Friedrich. *Des Heil[igen]. Röm[ischen]. Reichs genealogisch-historisches Adels-Lexicon: darinnen die älteste und ansehnlichste adeliche, freyherrliche und gräfliche Familien nach ihrem Alterthum, Ursprunge, Vertheilungen in unterschiedene Häuser [et]c. nebst den Leben derer daraus entsprossenen berühmtesten Personen, insonderheit Staats-Minister.* Leipzig: In Johann Friedrich Gleditschens Buchhandlung, 1740.

GÖSSL – MCGREGOR: GÖSSL, Vojtěch – MCGREGOR, Craig. *Kostel Narození Panny Marie Hrušovany – Stavebně historický průzkum* [online]. [Cit. 15. 10. 2018]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/6190314-Kostel-narozeni-panny-marie-hrusovany.html>

HOLÝ 2010: HOLÝ, Martin. *Zrození renesančního kavalíra. Výchova a vzdělávání šlechty z českých zemí na prahu*

novověku (1500–1620). Praha: Historický ústav AV ČR, 2010.

HOLÝ 2011: HOLÝ, Martin. *Ve službách šlechty: vychovatelé nobility z českých zemí (1500–1620)*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2011.

HORYNA 2002: HORYNA, Mojmir et al. *Valdštejnský palác v Praze*. Praha: Gema Art, 2002.

HRUBÝ 2010: HRUBÝ, Petr. Šlechtické sepulkrální památky Litoměřicka do počátku 18. století jako historický pramen. In: *Acta Universitatis Purkynianae, Facultatis Philosophicae – Studia Historica* 10. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2010.

INDEX 1559: *Index auctorum, et librorum, qui ab officio sanctae Rom[anae]. et uniuersalis Inquisitionis caueri ab omnibus et singulis in uniuersa christiana republica mandantur...* Romae: uenundatur apud Antonium Bladum came- ralem impressorem, 1559.

KAŠPAROVÁ 1991a: KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Knihovna humanisty Ladislava Zejdlice ze Šenfeldu. I. K možno- stem rekonstrukce Zejdlicovy knihovny. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků* 7, 1990, č. 1. Praha: Národní knihovna, 1991, s. 107–137.

KAŠPAROVÁ 1991b: KAŠPAROVÁ, Jaroslava. K dalším zjištěným tiskům Ladislava Zejdlice ze Šenfeldu. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a vzácných tisků* 6, 1989, č. 2. Praha: Národní knihovna, 1991, s. 309–315.

KRÁL 2002: KRÁL, Pavel. *Mezi životem a smrtí: testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*. České Budějovice: Historický ústav Jihočeské univerzity, 2002.

LEDVINKA 1998: LEDVINKA, Václav. Adam II. z Hradce a poslední páni z Hradce v ekonomice, kultuře a politice 16. století. In: *Poslední páni z Hradce. Opera historica* 6. *Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis* 1998. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1998, s. 7–32.

LIPPERT 1871: LIPPERT, Julius. *Geschichte der Stadt Leitmeritz*. Prag: Verlag des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen, 1871.

MARAT 1898: MARAT, František Xaver. *Soupis poplatnic- tva 14 krajův království Českého z r. 1603. Podle rukopisu křížovnického archivu k tisku upravil František Xaver Marat*. Praha: nákladem Král. České společnosti nauk, 1898.

MATTIOLI 1562: MATTIOLI, Pietro Andrea. *Herbář, jinak Bylinář velmi užitečný (...)*. Vytiskáno v Starém Městě pražském: u Jiříka Melantrycha z Aventýnu, 1562. (Knihopis 5.416)

McNEIL 1975: McNEIL, David O. *Guillaume Budé and Humanism in the Reign of Francis I*. Genève: Librairie Droz, 11, Rue Massot, 1975.

MILTNER – MILTNER 1852: MILTNER, Jindřich Otakar – MILTNER, František. *Beschreibung der bisher bekann- ten böhmischen Privatmünzen und Medaillen, I. Abtheilung: Personenmünzen*. Prag: herausgegeben von dem Vereine für Numismatik zu Prag, 1852.

MOSS 1991: MOSS, Ann. Latin Liturgical Hymns of the Reformation Crisis (1520–1568). In: *Humanistica Lovaniensia. Journal of Neolatin Studies*, vol. XL (1991). Leuven: Leuven University Press, 1991, s. 73–111.

PAMÁTKY 1876: *Památky archaeologické a mistopisné. Organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze. (...)* Dílu X. ročník 3. 1876, sl. 629–630.

PAPROCKÝ 1602: PAPROCKÝ z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj. *Diadochos id est successio, jinak Posloupnost knížat a králův českých (...)*. Dokonáno v slavném Starém Městě pražském: v impresi dědice Jana Šumana, 1602.

PELANT 2013: PELANT, Jan. *Erby české, moravské a slez- ské šlechty. Vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů*. Praha: Na- kladatelství Lidové noviny, 2013.

PETERS – BUNNERS – KORBEL 2007: PETERS, Eck- hart W. – BUNNERS, Michael – KORBEL, Michael. *Die Magdeburger Centurien: Band I – Die Kirchengeschich- tsschreibung des Flacius Illyricus*. Döbel: Stekovics, 2007.

REINSCH 2016: REINSCH, Diether Roderich. Hieronymus Wolf as Editor and Translator of Byzantine Texts. In: *The Re- ception of Byzantium in European Culture since 1500*. Farn- ham: Ashgate, 2016.

RÉRYCH 1909: RÉRYCH, Břetislav. Kostelík sv. Kateřiny v Polné. *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 17 (1909), č. 4, s. 158–169.

RICHTEROVÁ 1989: RICHTEROVÁ, Alena. *Vývoj roud- nické lobkovické knihovny (na základě průzkumu archivních pramenů)*. Praha: Státní knihovna ČSR, 1989.

RICHTEROVÁ 1995: RICHTEROVÁ, Alena. Komuni- kace mezi Brunšvikem, Prahou a Encovany. Příspěvek k dě- jinám psaných novin na počátku 17. století. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků* 11, 1994. Praha: Národní knihovna, 1995, s. 32–61.

RICHTEROVÁ 2001: RICHTEROVÁ, Alena. Praha v psaných novinách na počátku 17. století. In: *Documenta Pragen- sia XIX. Národnostní skupiny, menšiny a cizinci ve městech. Praha – město zpráv a zpravodajství*. Praha: Scriptorium, 2001, s. 225–232.

RODOVSKÝ 1588: RODOVSKÝ Z HUSTÍŘAN, Bavor. *Kalendář s praktikou všem hospodářům, písařům i jiným ob- chodníkům užitečný (...)* k létu Páně M.D.LXXX.IX [= 1589]. Praha: Jiří Černý z Černého Mostu, 1588. (Knihopis 14.859)

RYANTOVÁ 2000: RYANTOVÁ, Marie. Friedrich Bernau. In: PÁTKOVÁ, Hana [ed.]. *Česká beseda o německých ba- datelích v oblasti pomocných věd historických, archivnictví a edic historických pramenů. Příspěvky z konference pořá- dané 12. listopadu 1999 v Ústí nad Labem katedrou historie Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Scriptorium, 2000, s. 49–65.

SEDLÁČEK: SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého (...)*. Díl I–XV. V Praze: Šolc a Šimáček, nakladatelská spol. s r. o., 1882–1927.

SIEBMACHER 1734: SIEBMACHER, Johann. *Das grosse und vollständige anfangs Siebmacherische, hernacher Fürs- tische und Helmerische, nun aber Weigelische Wappen-Buch. In sechs Theilen, in welchem aller hohen Potentaten als der römischen Kayser, europäischen Könige, (...), ingleichen der freyen Staaten, und Reichs-Städte, (...) Wappen, Schilde, Helme und Kleinodien, (...) enthalten (...)*. Nürnberg: verlegt Christoph Weigels des ältern seel[ige]. Wittwe, 1734.

SNĚMY 1887: *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu. Vydává Královský český archiv zemský. V. 1577–1580*. V Praze: nákladem výboru zemského království českého – tiskem dra Edv. Grégra, 1887.

SOMMER 1833–1849: SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen. Statistisch-topographisch dargestellt*.

Bd. 1–16. Prag: J. G. Calve'sche Buchhandlung, 1833–1849.

STARÝ 2007: STARÝ, Marek. Rozšíření českého panského stavu v roce 1607. *Právněhistorické studie*, 2007, č. 38, s. 69–87.

STARÝ 2010: STARÝ, Marek. Rytíři přijatí do českého panského stavu v době předbělohorské. *Sborník archivních prací* 1, 2010, s. 240–278.

ŠIMÁK 1905: ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Čechy. Společnou prací spisovatelův a umělců českých. Vede prof. Alois Jirásek. Díl XII. Severní Čechy. (...) Sepsal dr. J. V. Šimák.* V Praze: Vydavatel a nakladatel J. Otto, [1905].

ŠIMÁK 1908–1909: ŠIMÁK, Josef Vítězslav. Zprávy o některých farách a školách v Horním Pojizeří v době protireformační. In: *Památky archaeologické a místopisné* 23, č. 1–2. Praha: Nákladem Archaeologické komise při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění a Archeologického Sboru Musea království Českého, 1908, s. 99–108.

ŠÍPEK 2018a: ŠÍPEK, Richard. Několik slov k fragmentům starších knižních sbírek v Knihovně roudnických kapucínů. *Acta Musei nationalis Pragae – Historia litterarum* 63, 2018, č. 1–2, s. 20–34.

ŠÍPEK 2018b: ŠÍPEK, Richard. Die Bücher von Ladislaus Seydlitz von Schönfeld in der Bibliothek der Raudnitzer Kapuziner. In: „*Reformation und Bücher. Zentren der Ideen, Zentren der Buchproduktion*“ – Jahrestagung des Wolfenbütteler Arbeitskreises für Bibliotheks-, Buch- und Mediengeschichte. V tisku.

TOŠNEROVÁ 2010: TOŠNEROVÁ, Marie. *Kroniky českých měst z předbělohorského období studia městského kronikářství v Čechách v letech 1526–1620: Úvod do studia městského kronikářství v Čechách v letech 1526–1620.* Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2010.

UPM 1: *Umělecké památky Čech 1 (A/J).* Praha: Academia, 1977.

VLČEK 2001: VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků.* Praha: Libri, 2001.

VESELÁ 2016: VESELÁ, Lenka. *Rytíř a intelektuál. Hieronym Beck z Leopoldsdorfu (1525–1596) a jeho knihovna.* Praha: Academia, 2016.

WEISS 1885: WEISS, August. Correspondenz – Wien am 11. December 1884. Kapellen. Inschriften in Ruschowan. Plänersandstein. In: *Mittheilungen des Nordböhmisches Excursions-Clubs, Achter Jahrgang.* Böhm.-Leipa: im Selbstverlage des Vereines. Druck von Joh. Künstner, 1885, s. 62–63.

ZEDLER 1731–1754: *Großes vollständiges Universal Lexicon aller Wissenschaften und Künste, welche bishero durch menschlichen Verstand und Witz erfinden und verbessert werden. Bd. 1–64. Samt 4 Supplementbänden.* Halle und Leipzig: verlegt Johann Heinrich Zedler, 1731–1754.

ZÍBRT 1900: ZÍBRT, Čeněk. *Bibliografie české historie, díl první. Knihověda a část všeobecná. II. Pomocné vědy.* V Praze: nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900.

Encyklopedická díla a soupisy:

ADB: *Allgemeine Deutsche Biographie. Bd. 1–56.* Leipzig: Duncker und Humblot, 1875–1912.

NDB: *Neue Deutsche Biographie. Bd. 1–26.* Berlin: Duncker und Humblot, 1971–2016.

OSN: *Ottův slovník naučný. Díl 1–28.* Praha: vydavatel a nakladatel J. Otto v Praze, 1888–1909.

PhDr. Richard Šípek, Ph.D.

Ústav informačních studií a knihovnictví
Univerzita Karlova, Filozofická fakulta
U Kříže 8, 158 00 Praha 5